

Beknopte begroting 2002

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Beleidsagenda begroting 2002	9
3.	Beleidsartikelen	33

1. Inleiding

De ontwerpbegroting 2002 is de eerste begroting die conform de uitgangspunten van VBTB is opgesteld. Van Beleidsbegroting tot beleidsverantwoording, ofwel kortweg VBTB, is het veranderingsproces dat tot doel heeft te komen tot een transparante begroting met heldere beleidsdoelen en een verantwoording achteraf die niet alleen over de financiën gaat, maar ook over het realiseren van de eerder gestelde beleidsdoelen. Bij VBTB gaat het er om dat de doelen duidelijk worden geformuleerd, dat duidelijk is welke activiteiten worden ontplooid om die doelen te bereiken en dat duidelijk is welk 'prijskaartje' daar aanhangt. De introductie van VBTB is veelomvattend en zoals op brede schaal is onderkend niet in één begrotingsjaar te realiseren. In de ontwerpbegroting is de VBTB-aanpak ondermeer te herkennen bij de beleidsartikelen, waar uitgebreid ingegaan wordt op de doelstellingen van het beleid.

De ontwerpbegroting is tevens de laatste van dit kabinet. Dat gegeven is aangegrepen om terug te blikken op de gehele kabinetsperiode. In het Regeerakkoord heeft het kabinet een bedrag oplopend tot structureel € 1,2 miljard toegevoegd aan de begroting van OCenW. Na Regeerakkoord is additioneel een bedrag oplopend tot € 0,8 miljard toegevoegd. In deze begroting komt daar nog eens een bedrag van € 1 miljard bovenop. In tabel 1 van hoofdstuk 2 is een overzicht opgenomen.

Een laatste kenmerk van de ontwerpbegroting 2002 is dat het de eerste begroting is die in euro's in plaats van in guldens bij de Staten-Generaal wordt ingediend.

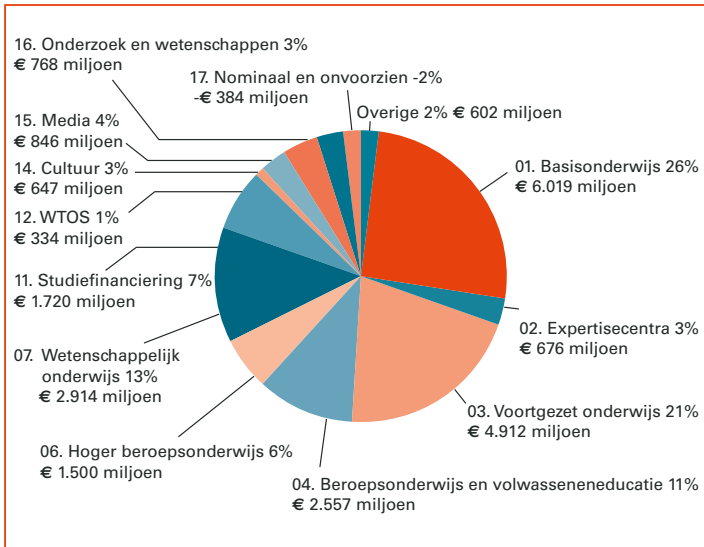
Deze beknopte begroting geeft de hoofdlijnen van de ontwerpbegroting 2002 weer. Bij het samenstellen van een beknopte begroting zijn keuzes onvermijdelijk. In deze beknopte begroting is er voor gekozen in te gaan op de beleidsagenda voor 2002 en verder (hoofdstuk 2). Daarnaast zijn de hoofdlijnen van het beleid per beleidsartikel weergegeven (hoofdstuk 3). Voor verdere verdieping en verbreding verwijst ik de lezer naar de ontwerpbegroting zelf.

De directeur FEZ

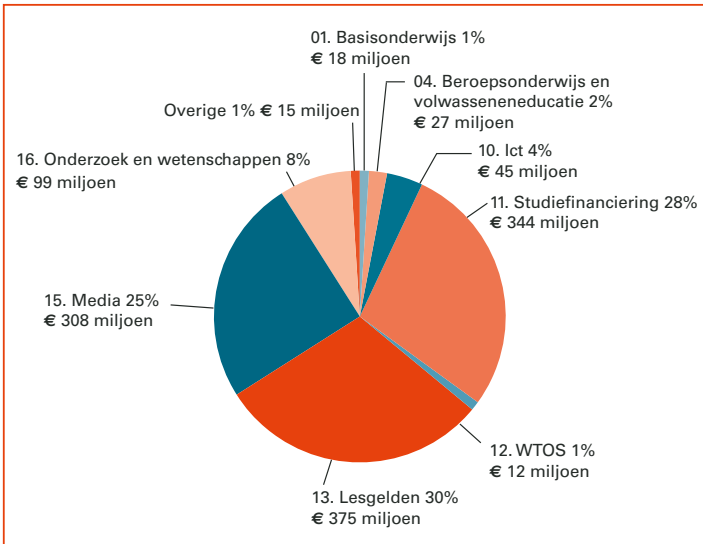

Piet Scholten

Uitgaven OCenW 2002
Totaal € 23.111 miljoen
Verdeling naar artikelen

Ontvangsten OCenW 2002
Totaal € 1.244 miljoen
Verdeling naar artikelen

(bedragen x € 1.000)	Uitgaven	Ontvangsten
TOTAAL OCenW	23.111.087	1.243.749
Beleidsartikelen		
01 Basisonderwijs	6.019.384	17.876
02 Expertisecentra	676.158	2.723
03 Voortgezet onderwijs	4.912.248	1.361
04 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2.557.251	27.227
05 Technocentra	5.445	5.445
06 Hoger beroepsonderwijs	1.500.057	17
07 Wetenschappelijk onderwijs	2.913.647	1.198
08 Internationaal onderwijsbeleid	17.856	99
09 Onderwijspersoneel	71.500	0
10 Informatie- en communicatietechnologie	79.024	45.378
11 Studiefinanciering	1.719.946	344.328
12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS)	333.888	11.934
13 Lesgelden	0	375.185
14 Cultuur	647.399	250
15 Media	846.167	307.935
16 Onderzoek en wetenschappen	768.444	99.019
Niet-beleidsartikelen		
17 Nominaal en onvoorzien	-384.358	2.553
18 Bestuursdepartement	157.282	567
19 Inspecties	42.284	0
20 Adviesraden	5.779	0
21 Uitvoeringsorganisaties onderwijs	149.723	408
22 Uitvoeringsorganisaties cultuur	69.599	244
23 Uitvoeringsorganisaties wetenschappen	2.365	0

2. Beleidsagenda begroting 2002

1. Inleiding

Het kabinet heeft de afgelopen jaren een nieuwe koers uitgezet voor onderwijs, cultuur en wetenschappen. Kwaliteit, variëteit en toegankelijkheid staan daarin centraal. Kwaliteit, omdat de ontwikkeling van de samenleving gebaat is bij goed onderwijs, goed onderzoek en goede culturele voorzieningen. Variëteit, omdat geen mens hetzelfde is en behoeften dus sterk uiteenlopen. Toegankelijkheid, omdat onderwijs er voor iedereen moet zijn, onderzoek in contact moet staan met de omgeving en omdat een brede cultuurparticipatie de sociale cohesie versterkt. Dit zijn de kaders waarbinnen talenten zich maximaal kunnen ontplooiën.

Deze koers leidt tot stevige vernieuwingen in onderwijs, onderzoek en cultuur:

- in het funderend onderwijs krijgen de scholen meer ruimte voor maatwerk en professionaliteit;
- in het beroepsonderwijs wordt gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit van de beroepskolom als koninklijke route;
- het hoger onderwijs zal door de introductie van accreditatie en het bachelor-masterstelsel beter toegerust zijn voor internationale uitdagingen;
- in het onderzoek ontstaat meer ruimte voor excellentie en groeit de wisselwerking met de maatschappij;
- in de cultuur staan brede participatie en grote verscheidenheid meer dan ooit centraal.

Nieuwe investeringen

Innoveren gaat hand in hand met investeren. Onderwijs is in de kennissamenleving essentieel en is daarom een hoofdprioriteit van dit kabinet. Maar ook in de cultuur en de wetenschappen is extra geïnvesteerd. Sinds 1998 is structureel € 2 miljard extra in de meerjarenraming uitgetrokken. In deze begroting komt daar nog eens € 1 miljard bovenop. Dit extra geld komt onder meer beschikbaar voor de arbeidsvoorwaarden van docenten en onderzoekers, voor leerlingen met een handicap of een achterstand, voor onderhoud en schoonmaak van gebouwen en voor voorzieningen in het beroepsonderwijs. Het extra geld voor cultuur wordt onder meer ingezet voor vergroting van het publieksbereik en verbreding van de invloedssfeer van cul-

tuur tot uiteenlopende terreinen van de samenleving. Bij het inzetten van de middelen wordt vanzelfsprekend gestreefd naar een doelmatige besteding: een zo hoog mogelijk rendement c.q. opbrengst.

Deze beleidsagenda

De volgende paragrafen gaan over de concrete (financiële) maatregelen van dit kabinet: de balans van Paars II. Eerst wordt een overzicht gegeven van de maatregelen uit de periode 1998–2001. Vervolgens worden de beleidsprioriteiten voor het jaar 2002 toegelicht. Hierin krijgen de zogenaamde ‘www-vragen’ aandacht: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten? In de slotparagraaf wordt, mede aan de hand van de recentelijk verschenen Verkenning Onderwijs en Onderzoek, vooruitgeblikt.

2. Terugblik intensiveringen 1998-2001

2.1 Inleiding

Het tweede Paarse kabinet heeft naast een vernieuwend beleid ook in het teken gestaan van daarmee samenhangende investeringen. In het regeerakkoord 1998 zijn forse bedragen beschikbaar gesteld. Nadien is bij opeenvolgende besluitvormingsmomenten opnieuw prioriteit gegeven aan onderwijs, óók in deze begroting.

Tabel 1: Overzicht extra OCenW-intensiveringen van regeerakkoord tot heden (x € 1 miljoen)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Regeerakkoord:		340	661	854	1.172	1.130	1.156	1.178	1.201
Na regeerakkoord:	96	43	1.019	793	763	811	807	829	829
Begroting 2002:				705	997	1.008	976	1.008	1.016
Totaal	96	383	1.680	2.352	2.932	2.949	2.939	3.015	3.046

Het onderstaand overzicht geeft aan wat de beleidsprioriteiten in de afgelopen jaren, aangevuld met intensiveringen in 2002, zijn geweest. Een aantal markante beleidsontwikkelingen (met name in de periode 1998 tot 2001) is toegelicht. De nieuwe beleidsprioriteiten worden in paragraaf 3 uitgebreider belicht.

Tabel 2: Thematisch overzicht extra OCenW-beleidsmiddelen van regeerakkoord tot heden (inclusief begroting 2002) (x € 1 miljoen)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Modernisering lerarenbeleid		35	175	554	817	812	812	812	812
Groeps grootte en kwaliteit		18	86	209	345	408	408	408	408
Diversiteit onderwijsdeelnemers po en vo			67	145	215	222	222	222	222
Materiële voorzieningen po, vo en bve	18	37	323	223	186	132	132	132	132
Ict	11	118	318	264	240	219	182	200	200
Onderwijsvernieuwing vo en bve	22	6	144	98	108	108	108	108	108
Impuls beroeps onderwijs			66	155	160	154	150	150	150
Leerling en studentontwikkeling		-3	111	253	332	366	366	383	383
Studiefinanciering/tegenoetkoming studiekosten	99	244	260	310	326	352	375	398	
Kennis, onderzoek en innovatie			27	48	70	29	29	29	29
Cultuur	45	55	93	91	113	121	114	114	114
Diversen		18	26	51	36	52	64	82	90
Totaal beleidsmiddelen	96	383	1.680	2.352	2.932	2.949	2.939	3.015	3.046

2.2 De belangrijkste beleidsintensivering

Modernisering lerarenbeleid

De krapte op de arbeidsmarkt is helaas niet aan het onderwijs voorbijgegaan, waardoor lerarentekorten zijn ontstaan. Daarom is langs twee sporen het lerarenbeleid gemoderniseerd. Enerzijds via het openbreken van de onderwijsarbeidsmarkt, anderzijds door het werken in het onderwijs aantrekkelijker te maken.

In 2000 is de interimwet Zij-instromers in werking getreden. Er hebben zich tot maart 2001 ruim 3.000 belangstellenden gemeld bij de bemiddelingsorganisaties. De eerste zij-instromers zijn reeds bij scholen begonnen. Met deze wet is het mogelijk gemaakt om mensen met kwaliteiten maar zonder kwalificatie toegang te bieden tot het lerarenberoep. Tevens is meer dan in het verleden gebruik gemaakt van de mogelijkheden tot functiedifferentiatie. Zo is bijvoorbeeld het aantal onderwijsassistenten toegenomen van ruim 300 in 1998 tot 900 in 2001.

De aantrekkelijkheid van het onderwijs wordt ook bepaald door concurrerende arbeidsvoorwaarden.

Het carrièreperspectief in het onderwijs is aanzienlijk verbeterd door het inkorten van het loopbaanpatroon en het creëren van mogelijkheden tot beloningsdifferentiatie, waarvoor in het regeerakkoord 1998 al de eerste stap is gezet. In 2000 is de eerste aanzet gegeven voor de inkorting van carrièrepatronen. Hiertoe is in 2000 al € 41 miljoen ingezet. In 2001 wordt verder gegaan met de inkorting waarmee circa € 77 miljoen gemoeid is. Hiernaast wordt als uitvloeisel van de cao 1999-2000 fors geïnvesteerd in integraal personeelsbeleid in het primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en beroeps onderwijs en

volwasseneneducatie (bve). Het gaat in 2001 om een bedrag van € 24 miljoen, oplopend naar € 70 miljoen in 2006. In het hoger onderwijs is de beloningspositie van assistenten in opleiding (aio's) versterkt. De universiteiten hebben hiertoe vanaf 2000 structureel € 25 miljoen ontvangen.

Tenslotte is reeds in 2000 een aanvang gemaakt met de decentrale schoolbudgetten, om vooral po-instellingen meer bestedingsvrijheid te geven. Begon dit beperkt met het zogenaamde moa-budget (managementondersteuning en arbeidsmarkt), in 2001 gaat het reeds om ruim € 113 miljoen.

Groepsgrootte en kwaliteit

Het is van groot belang dat scholen maatwerk leveren aan leerlingen, zodat meer mogelijkheden ontstaan om ieders talenten maximaal tot ontplooiing te laten komen. De verkleining van de groepsgrootte in de onderbouw van het basisonderwijs levert hieraan een belangrijke bijdrage. In het regeerakkoord is hiervoor structureel € 408 miljoen uitgetrokken, waarvan € 82 miljoen structureel naar het Gemeentefonds is gegaan voor de onderwijshuisvesting in het primair onderwijs.

Inmiddels is de groepsverkleining halverwege. De balans is positief: de gemiddelde groepsgrootte is teruggebracht van 24,7 leerlingen in 1994 tot 21,9 nu. Bij afronding van het traject Groepsgrootte en Kwaliteit zal in het schooljaar 2002-2003 in de onderbouw de verhouding tussen personeelsformatie en leerlingen 1 op 20 zijn.

De groepsverkleining heeft een stimulans gegeven aan de kwaliteitsverbetering in het basisonderwijs; leraren weten beter in te spelen op verschillen tussen leerlingen. Bovendien blijken 'meer handen in de klas' samen te gaan met beter didactisch handelen. Verder verhogen kleinere groepen de aantrekkelijkheid van het beroep.

Diversiteit onderwijsdeelnemers po en vo

Maatwerk is ook de beste aanpak voor het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden. In 2000 is de aanpak van onderwijsachterstanden geïntensiveerd en is het actieplan Onderwijskansen opgesteld. Met 36 grote gemeenten zijn inmiddels convenanten gesloten. In deze gemeenten zullen de onderwijskansen van allochtone kinderen en autochtone kinderen met achterstanden in het primair en voortgezet onderwijs effectief worden vergroot. Hiervoor was structureel € 27 miljoen uitgetrokken. Deze impuls is in deze begroting verder verhoogd tot structureel € 39 miljoen. Na afloop van de huidige convenanten blijven deze middelen beschikbaar voor onderwijsachterstandenbeleid.

Dit kabinet heeft het initiatief genomen om voor kinderen van 2 tot

en met 5 jaar met (taal)achterstanden voor- en vroegschoolse educatie (vve) mogelijk te maken. In totaal zijn er 200.000 kinderen met achterstanden die baat kunnen hebben bij deelname. Met de nu beschikbare middelen kan ongeveer de helft van deze groep worden bereikt. Hiervoor was structureel € 79 miljoen uitgetrokken. Dit bedrag wordt verhoogd naar structureel € 95 miljoen.

Materiële voorzieningen po, vo en bve

Goede materiële voorzieningen zijn belangrijke randvoorwaarden voor onderwijskwaliteit. Het is echter duidelijk dat momenteel op dit vlak de situatie nog niet overal optimaal is. Daarom heeft de regering extra middelen beschikbaar gesteld voor inventaris, leermiddelen, gebouwonderhoud en ict in het basis-, voortgezet en beroepsonderwijs.

Informatie- en communicatietechnologie (ict)

Met de introductie van ict wordt een belangrijke stap gezet richting vernieuwing van het onderwijs. Sinds Onderwijs on line zijn er aanzienlijk meer moderne computers, netwerken en ict-vaardige docenten gekomen. Het gebruik van ict binnen en buiten de school neemt toe. De koopkracht van scholen is daarbij toegenomen naar € 73 per leerling in 2000 en 2001. De looptijd van Onderwijs on line is tot eind 2002.

Onderwijsvernieuwing vo

Het gaat hierbij om de vmbo-operatie, de basisvorming en de vernieuwing van de tweede fase havo/vwo (inclusief de introductie van het studiehuis). Het vmbo is de samenvoeging van het voorbereidend beroepsonderwijs en de mavo tot een nieuwe onderwijssoort. Daarbinnen is er een keuzepakket van vier leerwegen. De basisvorming heeft als doelen: het verhogen van het peil van het jeugdonderwijs, het uitstellen van het moment voor studie- en beroepskeuze en het realiseren van een brede vorming van leerlingen. De vernieuwing tweede fase heeft tot doel een accentverschuiving te bewerkstelligen naar het leren leren en de bevordering van de zelfstandigheid van de leerling daarbij. Zowel de vmbo-operatie alsook de vernieuwing tweede fase beogen ook de aansluiting op het vervolgonderwijs te verbeteren. Om deze ontwikkelingen te stimuleren alsmede de mogelijkheid te bieden maatwerk te leveren, zijn extra middelen vrijgemaakt. Hiervoor is bij regeerakkoord structureel € 44 miljoen uitgetrokken. Daarnaast is het decentraal schoolbudget, € 34 miljoen structureel vanaf 2001, mede ingezet om de basisvorming te accommoderen. Voorts zijn incidentele middelen (€ 34 miljoen) ingezet om het actieprogramma vmbo vorm te geven.

Onderwijsvernieuwing bve

Met het verschijnen van Koers BVE in 2000 zijn de beleidsuitgangspunten en aandachtspunten voor de komende drie jaren verwoord. Met name is gekeken hoe het stelsel werkt en welke verbeteringen en vernieuwingen de komende jaren nodig zijn. Tevens is het evaluatierapport van de Stuurgroep Wet educatie beroepsonderwijs (WEB) in 2001 verschenen. Hierin is verslag gedaan van de werking van de WEB en zijn aanbevelingen geformuleerd voor verbetering ervan. De beleidsreactie wordt eind 2001 aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden. Na besluitvorming hierover zullen in 2002 de nodige acties in de verschillende beleidstrajecten worden voorbereid en uitgevoerd, waarbij een koppeling wordt aangebracht met het vervolgetraject van Koers BVE. Eén daarvan is bijvoorbeeld het verbeteren van de kwaliteit van de examens. In de afgelopen periode is voor de versterking van het beroepsonderwijs en de implementatie van de WEB € 14 miljoen structureel en € 74 miljoen incidenteel extra uitgetrokken.

Impuls beroepsonderwijs

Tevens zijn er middelen uitgetrokken voor de impuls beroepsonderwijs. Die middelen zijn voor een belangrijk deel ingezet voor het verbeteren van de doorstroom binnen het beroepsonderwijs van vmbo naar mbo en van mbo naar hbo. Deze impuls zal de komende jaren worden voortgezet.

Vernieuwing in het hoger onderwijs

Ten behoeve van de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs (hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs) hebben de afgelopen regeerperiode forse intensiveringen plaatsgevonden. Niet alleen zijn de uitgaven voor studentontwikkelingen naar boven bijgesteld. Ook is in 2001 geïnvesteerd in extra capaciteit voor studies met numerus fixus, te weten geneeskunde, tandheelkunde en diergeneeskunde à raison van € 7 miljoen. Investerings die gezien de tekorten op de arbeidsmarkt noodzakelijk zijn en ook het komende jaar zullen worden voortgezet. Invoering van het bachelor-mastermodel beoogt een belangrijke bijdrage te leveren aan de vernieuwing van het hoger onderwijs. Hiertoe is voor 2001 en 2002 tweemaal € 23 miljoen uitgetrokken. Tevens zijn in het hbo middelen beschikbaar gesteld voor de introductie van kenniskringen en lectoren. Deze middelen zijn vooral bedoeld om de hogeschool te kunnen omvormen tot kenniscentrum in de regio. Daarnaast zijn er in 2002 middelen gereserveerd voor de invoering van het nieuwe bekostigingsmodel in het hbo. Tenslotte dient ook het hoger onderwijs een concurrerende werkgever te zijn. In het kader van 'Van Rijn' zijn derhalve hiervoor extra middelen ingezet.

Toegankelijkheid van onderwijsvoorzieningen

Grotere toegankelijkheid van onderwijsvoorzieningen voor minder draagkrachtigen en studenten met alternatieve schoolloopbanen is een prioriteit van dit kabinet. Zo is onder meer het budget voor de tegemoetkoming in de studiekosten met € 113 miljoen verhoogd (regerakkoord 1998). Met deze middelen is (onder andere) de hoogte van de tegemoetkoming aangepast en is de inkomensgrens verhoogd. Daardoor komen nu meer scholieren in aanmerking voor een tegemoetkoming. Bovendien is het stelsel van studiefinanciering met ingang van 1 augustus 2000 geflexibiliseerd, zodat het in het hoger onderwijs mogelijk wordt om studiefinanciering op een passend moment op te nemen. Ook hoeft de aanvullende beurs in het hoger onderwijs in veel minder gevallen te worden terugbetaald. Verder is bij het regeringakkoord 1998 besloten de ov-kaart in de vorm van de week-weekendkaart te handhaven. Vanaf 2000 valt de kaart ook onder het regime van de prestatiebeurs.

Vernieuwing in het onderzoek

Vernieuwend onderzoek verdient meer ruimte, en jong talent moet de kans worden geboden op een onderzoekscarrière. Daarom is, op initiatief van NWO, VSNU en KNAW, de Vernieuwingsimpuls tot stand gekomen. Aan de OCenW-begroting is voor de Vernieuwingsimpuls € 11 miljoen toegevoegd. De organisaties dragen ook bij. Het totale budget komt daardoor op bijna € 71 miljoen. Met deze middelen kunnen tot en met 2010 in totaal meer dan 1.600 jonge onderzoekers worden aangetrokken.

Uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) zijn tot en met 2002 middelen beschikbaar gekomen voor samenwerkingsverbanden van instituten en bedrijfsleven op een aantal kansrijke onderzoeksterreinen: grond-, weg- en waterbouw (Delft Cluster), bio- en informatietechnologie (Watergraafsmeer) en moleculaire nanotechnologie (BioMaDe). Met deze middelen (in totaal € 39 miljoen voor de periode 1999-2002) krijgt het multidisciplinair en vernieuwend onderzoek een impuls. Met de investeringen in Gigaport (€ 64 miljoen voor de periode 1998-2002) wordt gebouwd aan een snelle infrastructuur voor elektronische wetenschappelijke communicatie.

Vanwege de belangrijke economische en maatschappelijke implicatie van genoom-onderzoek, wordt tot en met 2006 door de rijksoverheid (ministeries van EZ, VROM, OCenW, LNV en VWS), NWO, universiteiten en onderzoeksinstituten ruim € 185 miljoen vrijgemaakt voor kennisopbouw, het aanstellen van wetenschappelijk personeel en apparatuur.

Cultuur

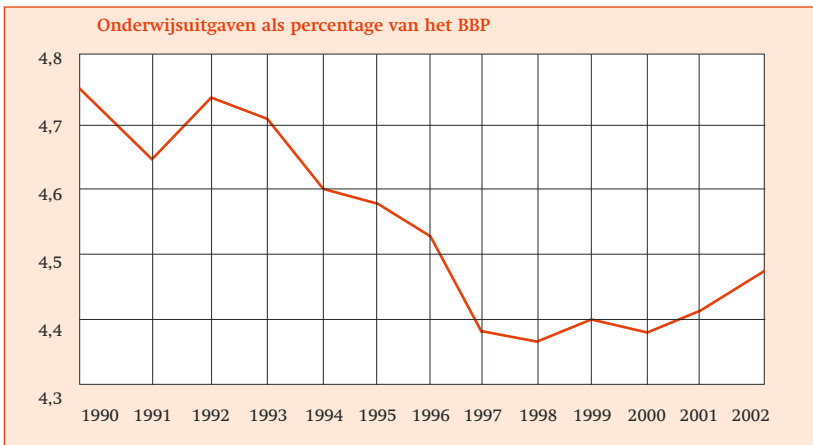
In 2001 begon een nieuwe vierjarige cultuurnotaperiode. Er is (onder andere) meer ruimte gegeven aan culturele diversiteit, jeugd en culturele planologie. Bovendien is het budget vanaf 2001 met € 29 miljoen verhoogd (€ 18 miljoen regeerakkoord en € 11 miljoen intensivering). Bij de behandeling van de cultuurnota in de Tweede Kamer werd het budget nogmaals verhoogd met € 18 miljoen. Mede hierdoor is een betere doorstroming en verjonging bereikt in het culturele aanbod. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is een levendige wisselwerking en een open communicatie tussen de personen en instellingen die zich richten op de programmering van cultuuruitingen en het publiek voor wie de voorstellingen, exposities, boeken, cd's, programma's en al die andere vormen van openbaarmaking uiteindelijk zijn bestemd. Naast die structurele intensivering heeft het kabinet ook middelen voor de renovatie van het Rijksmuseum in Amsterdam weten vrij te maken (in totaal € 202 miljoen, waarvan € 45 miljoen afkomstig van het Rijksmuseum), alsmede € 45 miljoen voor een aankoopfonds waarmee musea bijvoorbeeld belangrijke Nederlandse kunstwerken kunnen aanschaffen.

Voor het behoud van de zogenaamde monumentale Kanjers is € 45 miljoen beschikbaar gekomen. Dit maakte het mogelijk een start te maken met de restauratie van de Rijkswerf Willemsoord in Den Helder, het Vredespaleis in Den Haag, Kasteel Nederhemert (Zaltbommel) en de Beurs van Berlage (Amsterdam).

Conclusie

In totaal is in het regeerakkoord en de daarop volgende begrotingen ruim € 3 miljard extra in de meerjarenraming ingezet voor onderwijs, cultuur en wetenschappen. Er zijn ook ombuigingen afgesproken en ramingsbijstellingen hebben tot meevallers geleid (circa € 462 miljoen). De belangrijkste zijn een korting voor verhoging van de arbeidsproductiviteit in het onderwijs (€ 75 miljoen), een aanpassing van de indexatie van het college- en cursusgeld (€ 36 miljoen) en het inboeken van een ramingsbijstelling op de wachtgelden en de incidentele loonontwikkeling (€ 226 miljoen).

Door de extra investeringen in onderwijs door Paars II is de dalende lijn in de indicator 'onderwijsuitgaven als percentage van het BBP' inmiddels omgebogen.

Bron: CBS

Nationale onderwijsuitgaven (incl. gemeentelijke uitgaven, excl. studiefinanciering)

3. Beleidsprioriteiten 2002

3.1 Inleiding

In 2002 is de OCenW-uitgavenbegroting met € 1 miljard verhoogd. Hieronder worden, conform de uitgangspunten van Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording voor de belangrijkste beleidsprioriteiten de zogenaamde 'www-vragen' beantwoord: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag dat kosten? De resultaten die met de inzet van de middelen worden nagestreefd worden gemonitord. De Inspectie voor het Onderwijs brengt jaarlijks het Onderwijsverslag uit. Op specifieke onderdelen worden aparte monitors en evaluaties uitgevoerd. Bij het vormgeven van de beleidsmaatregelen geeft de rijksoverheid richting aan maar hebben scholen en instellingen eigen beleidsruimte. Hierbij hoort dat rekenschap wordt afgelegd over behaalde resultaten.

Deze paragraaf wordt afgesloten met een tabel waarin voor de uitgaven de aansluiting wordt weergegeven tussen de ontwerpbegroting 2001 en de ontwerpbegroting 2002.

Tabel 3: Thematisch overzicht extra OCenW-beleidsmiddelen begroting 2002
(x € 1 miljoen)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Arbeidsmarkt	283	556	579	579	579	579
Zorg/diversiteit deelnemers po en vo	36	79	88	88	88	88
Materieel po en vo	182	91	91	91	91	91
Impuls beroepsonderwijs	91	136	136	136	136	136
Ict			37		19	19
Kennis, onderzoek en innovatie	34	57	11	11	11	11
Cultuur	29	36	36	29	29	29
Diversen	50	42	30	42	55	63
Totaal beleidsmiddelen	705	997	1.008	976	1.008	1.016
Fiscale maatregelen		88	104	104	104	104
Totaal	705	1.085	1.112	1.080	1.112	1.120

NB: de bedragen zijn inclusief APB-moties.

3.2 Intensiveringen 2002

Arbeidsmarkt

Nieuwe doelgroepen

Om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen is voldoende aanbod van gekwalificeerd personeel een voorwaarde. Op dit moment is er ook voor het onderwijspersoneel sprake van een krappe arbeidsmarkt. De uitstroom uit de lerarenopleidingen is niet voldoende om alle arbeidsplaatsen te bezetten. Er moeten nieuwe doelgroepen worden aangesproken: zij-instromers en onderwijsassistenten. Er worden verschillende arbeidsmarktprogramma's uitgevoerd om specifieke groepen zoals wachtgelders, VUT-ers, WAO-ers en allochtonen (weer) toe te laten treden tot de arbeidsmarkt. Ook het terugdringen van het ziekteverzuim kan een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van arbeidsmarkt knelpunten.

Concurrerende arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden

Op 15 juni 2001 is met werkgevers en werknemersorganisaties een onderhandelaarsakkoord bereikt over een verlenging van de huidige cao voor het primair en voortgezet onderwijs en de bve-sector. De uitgaven voor generieke maatregelen bedragen € 579 miljoen. Naast generieke salarismaatregelen wordt voor de verbetering van arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden € 454 miljoen extra geïn-

vesteerd. Dit geld is bestemd voor het verder verkorten van carrièrelijnen en voor het verhogen van de schoolbudgetten met € 263 miljoen. Scholen krijgen daarmee meer ruimte voor functiedifferentiatie, beloning op maat en andere maatregelen (zoals het openbreken van de onderwijsarbeidsmarkt, scholing, betaald ouderschapsverlof en schoolontwikkeling in het vo) die een belangrijke impuls geven aan de school als eigentijdse arbeidsorganisatie. Goede informatie aan het management van de scholen en het personeel over de nieuwe mogelijkheden tot besteding van deze middelen is van groot belang en is thans een punt van overleg. De bestedingen zullen worden gemonitord.

Voor het hoger onderwijs en onderzoek is vanaf 2002 € 69 miljoen beschikbaar. Hiermee worden verschillende doelen nagestreefd. De middelen worden onder meer ingezet voor belonings- en functiedifferentiatie in het hoger onderwijs. Ook de verdere vormgeving van kenniskringen en lectoren in het hbo kan hieruit worden gefinancierd. Daarnaast zijn deze middelen nodig om hoogwaardig personeel (waaronder jonge talentvolle onderzoekers) te kunnen werven en behouden én de doorstroom naar hogere functies te vergemakkelijken. Het gaat bijvoorbeeld om extra secundaire arbeidsvoorwaarden zoals vergoedingen voor congresbezoek, loopbaanadvisering en computer- en internetfaciliteiten. Ook het beter kunnen combineren van arbeid en zorg staat op de agenda. Uitbreiding van de kinderopvang is hiervoor een goed instrument. Met de hbo-instellingen, universiteiten en onderzoeksinstellingen zal overleg worden gevoerd over de inzet van de middelen.

Naast intensiveringen in de uitgaven voor onderwijs zijn ook in de fiscale sfeer maatregelen getroffen. Het betreft algemene fiscale maatregelen die ook neerslaan in de onderwijssector en tot doel hebben het werken in het onderwijs aantrekkelijker te maken. In het lastenverlichtingspakket 2002 is daarom een premiekorting voor oudere werknemers ingesteld om werkgevers te stimuleren ouderen langer voor het onderwijs te behouden (€ 25 miljoen). Een tweede fiscale maatregel is de stimulering van herintreders in het onderwijs (€ 18 miljoen). De spanning op de arbeidsmarkt kan hiermee verminderd worden. Een laatste maatregel betreft een verruiming van de fiscale aftrek voor scholing. Werkgevers worden hiermee gestimuleerd laag opgeleide werknemers een startkwalificatie te laten behalen. Hiermee is € 45 miljoen gemoeid (beschikbaar voor alle werkgevers).

Tevens zal vanaf 2002 € 8 miljoen structureel worden aangewend om een deel van de arbeidsvoorwaardenproblematiek in de sector cultuur op te lossen. Dit mede naar aanleiding van een motie Rosenmöller c.s. die tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in 2000 is aangenomen.

Cap Gemini heeft deze problematiek in kaart gebracht. Dit onderzoek is voornamelijk toegespitst op de arbeidsvoorwaardelijke positie van werknemers binnen de sector podiumkunsten. Deze positie is beoordeeld in het licht van wat in vergelijkbare sectoren gebruikelijk is. Over de precieze verdeling van de middelen vindt nog overleg plaats met de sector.

Wet beroepen in het onderwijs

Op basis van de in voorbereiding zijnde Wet op de beroepen in het onderwijs (BIO) zullen bekwaamheidseisen worden vastgesteld voor de functies van leraren en docenten in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs. Ook kunnen bekwaamheidseisen worden vastgesteld voor onderwijsondersteunende werkzaamheden die rechtstreeks verband houden met het onderwijsleerproces. Deze wet is een uitwerking van de verantwoordelijkheid die de overheid heeft voor het inkaderen van kwaliteit.

Zorg in het onderwijs/diversiteit onderwijsdeelnemers

Onderwijsachterstanden, -kansen en voor- en vroegschoolse educatie

Onderwijsachterstanden worden bestreden door uitbreiding van de voor- en vroegschoolse programma's. Met de extra middelen in 2002 (€ 16 miljoen) kunnen 17.000 extra kinderen in de leeftijd van 2 tot en met 5 jaar deelnemen. Voor het verbreden van de onderwijskansenaanpak tot het gehele land is in 2002 € 18 miljoen en in latere jaren € 11 miljoen beschikbaar.

Vanaf 1 augustus 2002 treedt het nieuwe Landelijk beleidskader goa (gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid) in werking. In dit beleidskader zijn voor gemeenten en scholen streefwaarden genoemd die een indicatie geven van het inlopen van onderwijsachterstanden. Het gaat bijvoorbeeld om de reductie van taalachterstand met 25%, het terugbrengen van voortijdig schoolverlaten met 30% en het vergroten van de deelname van allochtonen aan havo en vwo met 4%. De resultaten worden gevolgd met behulp van de goa-monitor. De middelen voor onderwijskansen, voor- en vroegschoolse educatie en de goa-middelen worden dan gebundeld.

Speciaal onderwijs en leerlinggebonden financiering

Het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs groeit en de problematiek wordt groter. Deze kinderen krijgen les in relatief grote groepen. Om de werkdruk voor de leraren te verminderen, de onderwijskwaliteit te verbeteren en de capaciteiten van deze kinderen beter te benutten zijn meer handen in de klas nodig, met name in die onderwijssoorten waar de gedragsproblematiek van de leerlingen toeneemt.

Van de € 18 miljoen die nu structureel beschikbaar is, wordt circa € 10 miljoen ingezet voor het onderwijsondersteunend personeel zeer moeilijk opvoedbare kinderen (cluster 4) en circa € 7 miljoen voor het onderwijsondersteunend personeel zeer moeilijk lerende kinderen. Daarmee is tevens een structurele doorwerking en uitbouw gegeven van het amendement Dijksma. De resterende € 1 miljoen wordt ingezet voor de taken van de regionale expertisecentra.

Verlaging leerplicht

Op dit moment gaat ongeveer 1,5% van de 4-jarigen (ongeveer 3.000 kinderen) nog niet naar school. Het voornemen is per 1 augustus 2002 de leerplichtige leeftijd te verlagen van 5 naar 4 jaar. Het wetsvoorstel hiertoe is onlangs aan de Tweede Kamer gestuurd. De kosten bedragen € 16 miljoen per kalenderjaar (inclusief huisvesting).

Vangnet schoolzwemmen

Een aantal kinderen kan aan het einde van de basisschool nog niet zwemmen. Het betreft met name allochtone kinderen in de grote gemeenten. Met ingang van 2002 is jaarlijks bijna € 5 miljoen beschikbaar voor zogenaamde 'vangnetconstructies'.

Zorgbudget vo

Per 1 augustus 2002 worden in het voortgezet onderwijs regionale zorgbudgetten ingesteld. Scholen kunnen voor leerlingen die geen positief advies hebben gekregen van de regionale verwijzingscommissie, maar in de ogen van de school toch extra zorg nodig hebben, een beroep doen op deze budgetten. Aan het reeds beschikbare budget is € 20 miljoen toegevoegd. In totaal is op termijn structureel € 40 miljoen beschikbaar.

Materieel, inventaris, leermiddelen en beleid en bestuur

Voor de vernieuwing van het onderwijs én een aantrekkelijke werkomgeving wordt geïnvesteerd in de infrastructuur. Voor het funderend onderwijs zijn extra middelen beschikbaar voor voorzieningen als leermiddelen, meubilair, gebouwonderhoud, administratie, beleid en bestuur, veiligheid en schoonmaak. In het primair onderwijs is vanaf 2002 € 65 miljoen beschikbaar. In het voortgezet onderwijs komt er € 35 miljoen bij (waarvan € 9 miljoen uit de middelen voor de beroepskolom). Deze middelen worden in de reguliere bekostigings-systematiek over de scholen verdeeld. De besteding wordt gemonitord.

Versterking beroepskolom

De arbeidsmarkttekorten aan mbo'ers en hbo'ers worden steeds meer zichtbaar. Bij ongewijzigd beleid zet deze trend zich voort.

Onderwijsinstellingen voor vmbo, mbo en hbo, sociale partners en de departementen van OCenW, LNV, EZ en SZW moeten met elkaar samenwerken om de positie van het beroepsonderwijs te versterken en de aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren. Doelstelling hierbij is het realiseren van voldoende instroom, kwalificatiewinst en een goed rendement, door via een gezamenlijke aanpak de kwaliteit van het beroepsonderwijs te verbeteren en de effectiviteit van de doorstroom binnen de beroepskolom (en naar de arbeidsmarkt toe) te vergroten. In overleg met de instellingen worden momenteel streefwaarden opgesteld. In het afgelopen Voorjaarsoverleg hebben de sociale partners aangegeven de reeds ingezette lijn van investeringen in scholing en beroepsonderwijs te zullen voortzetten.

Voor de resterende kabinetsperiode komt € 227 miljoen extra beschikbaar. In 2001 worden voor € 91 miljoen extra middelen ingezet voor onder andere het versterken van samenwerkingsrelaties in de regio in het vmbo (actieprogramma vmbo), in het mbo (impulsregeling bve-instellingen en landelijke organen) en het hbo (via verhoging van de rijksbijdrage). Deze samenwerking is immers essentieel om de bovengenoemde doelstelling te realiseren. Vanaf 2002 is structureel € 136 miljoen beschikbaar gesteld voor de versterking van de beroepskolom. Er is € 68 miljoen voor het vmbo, € 45 miljoen voor het mbo en € 23 miljoen voor het hbo beschikbaar. Een volgende tranche wordt overwogen, afhankelijk van de bijdrage van sociale partners aan scholing en beroepsonderwijs.

Informatie- en communicatietechnologie (ict)

Ict raakt steeds meer ingeburgerd in het Nederlandse onderwijs. Nu de basisvoorwaarden steeds meer op orde zijn, vindt er een verschuiving plaats binnen scholen en binnen het beleid. In 2002 wordt de uitvoering van Onderwijs On Line afgerond. De komende tijd zal de nadruk gelegd worden op het stimuleren van het didactisch gebruik van ict om zo het onderwijs verder te verbeteren. Naast het beschikbaar stellen van financiële middelen, zullen de scholen het komende jaar ondersteund worden met een aantal gerichte activiteiten die de individuele school te boven gaan. Het verder scholen van docenten is hierbij belangrijk, maar ook het stimuleren van samenwerking en zorgen dat er voldoende educatief materiaal beschikbaar en toegankelijk is. De resultaten van het ict-beleid worden met behulp van de ict-monitor in beeld gebracht. In 2003 is (eenmalig) € 37 miljoen

beschikbaar voor de infrastructuur van Kennisnet. Vanaf 2005 wordt rekening gehouden met additioneel € 19 miljoen per jaar voor ict. In de tabellen is hiermee rekening gehouden, maar de bedragen staan nog op de aanvullende post bij Financiën omdat het voorstel over de toekomst van kennisnet nog in ontwikkeling is.

Kennis, onderzoek en innovatie

Naast de middelen om hoogwaardig personeel (waaronder jonge talentvolle onderzoekers) te kunnen werven en behouden én de in het vorige hoofdstuk beschreven verhoging van de Vernieuwingsimpuls van € 11 miljoen, zullen de meest betrokken departementen in totaal € 23 miljoen in 2001 en € 45 miljoen in 2002 beschikbaar stellen voor genomics.

Numerus fixus zorgopleidingen

Op aanwijzing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wordt de instroom van het aantal eerstejaars studenten geneeskunde in de komende drie jaren jaarlijks verhoogd met 130 plaatsen tot een totaal van 2.400 in het studiejaar 2003-2004. Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar gesteld, zoals is gemeld in de brief aan Tweede Kamer van de ministers van VWS en OCenW van 9 november 2000 (ruim € 4 miljoen in 2002, oplopend tot € 54 miljoen structureel in 2009).

Ook de instroom van het aantal eerstejaars studenten tandheelkunde wordt op advies van de minister van VWS verhoogd met 40 plaatsen, waarmee in totaal 300 plaatsen extra worden gecreëerd in het studiejaar 2001-2002. Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar gesteld bij Voorjaarsnota 2001 (bijna € 1 miljoen in 2002, oplopend tot € 3 miljoen structureel in 2006). Met deze capaciteitsuitbreidingen wordt voldaan aan de behoefte van de arbeidsmarkt volgens de ramingen in 1999.

Vanaf 2002 zal ook het aantal plaatsen voor eerstejaars studenten mondhygiëne worden verhoogd van 210 naar 300. Als gevolg van deze uitbreiding worden extra middelen beschikbaar gesteld, oplopend van € 0,5 miljoen in 2002 tot € 2 miljoen vanaf 2005.

Vernieuwing hoger onderwijs

In EU-verband is afgesproken dat er een uniform stelsel van hoger onderwijs komt. In Nederland vereist dit een omslag naar een bache-

lor-mastermodel. Er is in 2002 wederom € 23 miljoen gereserveerd voor de invoering van dit model. De middelen worden onder andere besteed aan projectvoorstellen vanuit de instellingen voor belangrijke innovaties en samenwerkingsprojecten. Ook wordt er geld gereserveerd voor transitiekosten. Om tegelijkertijd een kwaliteitsverbetering te kunnen bewerkstelligen worden curricula herzien. Het waarborgen van de kwaliteit van het hoger onderwijs is belangrijk. In 2002 wordt begonnen met de accreditatie van studies en opleidingen. Een onafhankelijk accreditatieorgaan zal nieuwe, en later ook bestaande studies en instellingen toetsen aan vooraf vastgestelde normen.

Cultuur

De extra € 9 miljoen die vanaf 2002 beschikbaar komt, schept de mogelijkheid enkele knelpunten op te lossen waarvoor de cultuurnota 2001-2004 nog geen soelaas bood. Zo wordt onder meer geld uitgetrokken voor het Verdrag van Malta, waarbij wij ons hebben verplicht om ons archeologisch erfgoed zoveel als mogelijk en verantwoord is in de bodem te bewaren. Voor gemeenten en provincies brengt dit extra bestuurslasten met zich mee, waarvoor een tegemoetkoming in het leven wordt geroepen. Tevens komt er in 2002 en 2003 € 7 miljoen beschikbaar voor stimuleringsmaatregelen voor de Nederlandse filmindustrie, waarbij distributie en afname centraal staan. Ook is er € 2 miljoen structureel beschikbaar gekomen voor onderhoudskosten van musea. Op incidentele basis komt ongeveer € 5 miljoen beschikbaar voor een muziekinstrumentenfonds, waaruit vereenvoudiging en verbetering van leenfaciliteiten voor musici kunnen worden gefinancierd. Tot slot kan melding gemaakt worden van de fiscale maatregelen ter stimulering van de commerciële film (€ 23 miljoen in 2001 en 2002).

4. Ontwerpbegroting 2002

4.1 Inleiding

In deze paragraaf worden de verschillen tussen de ontwerpbegroting 2001 en de ontwerpbegroting 2002 weergegeven alsmede de meerjarcijfers per beleidsterrein.

4.2 Aansluiting ontwerpbegroting 2001

In de hieronder weergegeven tabel wordt voor de uitgaven de aansluiting weergegeven tussen de ontwerpbegroting 2001 en de ontwerpbegroting 2002. Het verschil komt voort uit:

- de Nota van wijziging bij de OCenW-begroting 2001;
- de mutaties als gevolg van de besluitvorming van het kabinet over de Voorjaarsnota 2001 en de Miljoenennota 2001.

Tabel 4: Verschillen tussen ontwerpbegroting 2001 en ontwerpbegroting 2002 (x € 1 miljoen)

	2002	2003	2004	2005	2006
Stand ontwerpbegroting 2001	21.377	21.689	21.958	22.169	22.465
Stand ontwerpbegroting 2002	23.111	23.590	23.830	24.097	24.409
Totaal verschil	1.734	1.901	1.872	1.928	1.944
Arbeidsmarkt	556	579	579	579	579
Zorg/diversiteit deelnemers po en vo	79	88	88	88	88
Materieel po, vo en bve	91	91	91	91	91
Impuls beroepsonderwijs	136	136	136	136	136
Ict		37		19	19
Kennis, onderzoek en innovatie	57	11	11	11	11
Cultuur	36	36	29	29	29
Diversen	42	30	42	55	63
Totaal intensiveringen	997	1.008	976	1.008	1.016
Overige mutaties:					
Meevallers/ramingsbijstellingen/maatregelen	-318	-148	-135	-117	-120
Loon- en prijsbijstellingen	958	971	981	990	990
Overige technische posten	97	70	50	47	58
Totaal verschil	1.734	1.901	1.872	1.928	1.944
Fiscale maatregelen	88	104	104	104	104
Totaal	1.822	2.005	1.976	2.032	2.048

De begrotingswijzigingen die het gevolg zijn van de beleidsintensiveringen 2002 zijn reeds in het vorige hoofdstuk toegelicht. Hieronder worden kort de overige mutaties toegelicht.

Meevallers, ramingsbijstellingen en maatregelen

- de referentieraming voor de ontwikkeling in de onderwijsdeelname;
- de versnelling in de betaling ov-kaart van 2002 naar 2001 ad € 220 miljoen;
- verdere ramingsbijstellingen zijn onder andere wachtgeld en de incidentele loonontwikkeling.

Loon- en prijsbijstellingen

Het betreft hier de loon- en prijsbijstelling over 2001.

Overige technische posten

Het betreft grotendeels overboekingen met andere departementen.

4.3 De meerjarencijfers per beleidsterrein

Tot slot wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven van de meerjarencijfers per beleidsterrein. Voor deze indeling is gekozen om inzicht te krijgen in de beschikbare bedragen per sector én een vergelijking met de begroting 2001 mogelijk te maken

Tabel 5: De ontwerpbegroting 2002 per beleidsterrein (x € 1 miljoen)

	2002	2003	2004	2005	2006
Ministerie algemeen	427	410	409	403	404
Primair onderwijs	6.695	6.891	6.919	6.978	7.048
Voortgezet onderwijs	4.912	4.995	5.096	5.177	5.250
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	2.563	2.584	2.624	2.621	2.626
Hoger beroepsonderwijs	1.500	1.506	1.519	1.545	1.579
Wetenschappelijk onderwijs	2.914	2.917	2.905	2.933	2.960
Onderzoek en wetenschapsbeleid	768	716	709	711	715
Studiefinancieringsbeleid	2.054	2.331	2.374	2.414	2.463
Overige programma uitgaven	-216	-267	-235	-208	-170
Cultuur	1.494	1.507	1.510	1.523	1.534
Totaal ontwerpbegroting 2002	23.111	23.590	23.830	24.097	24.409

5. Vooruitblik

5.1 Inleiding

Het huidige kabinet heeft een nieuwe koers uitgezet, en ook reeds belangrijke stappen gezet op de weg van innoveren en investeren. Meerdere stappen moeten nog volgen, een aantal fundamentele keuzes moet nog worden gemaakt. Als voorbereiding hierop is onlangs een Verkenning Onderwijs en Onderzoek uitgebracht. In deze vooruitblik wordt een kort overzicht gegeven van de beleidskeuzes voor de komende jaren.

Deze beleidskeuzes bouwen voort op de in deze kabinetsperiode ingezette lijn van innoveren en investeren en passen in de nieuwe bestuurlijke visie: kwaliteit, variëteit en toegankelijkheid. Voor een aantal beleidskeuzes zijn in de Verkenning bedragen opgenomen die een indicatie geven van de financiële gevolgen als 'doorkijk' voor de

komende jaren. Duidelijk is dat deze beleidskeuzes onderdeel uitmaken van een lijn, waarin de prioriteit, die het huidige kabinet aan onderwijs heeft gegeven, de komende jaren wordt voortgezet. In dit verband is ook het richtsnoer van de Europese Raad van Lissabon (maart 2000) een belangrijk criterium, namelijk “een sterke jaarlijkse groei van de investeringen per capita in menselijke hulpbronnen”. Naast de Verkenning Onderwijs en Onderzoek ontvangt de Tweede Kamer in het najaar een brief waarin nader wordt ingegaan op het meerjarig perspectief voor cultuur in samenhang met de Tweede Kamer-motie van de Algemene Politieke Beschouwingen (september 2000), waarbij in het debat als norm voor de cultuuruitgaven 1% van de rijksbegroting is genoemd.

Welke keuzes kunnen worden gerealiseerd, is uiteraard afhankelijk van de uitgavenkaders van de komende jaren en de fasering in de beleidsmatige en budgettaire keuzes die binnen deze uitgavenkaders gemaakt zullen worden.

5.2 Hoofdpijnen van het OCenW-streefbeeld

Onderwijs

De beleidskeuzes, over de volle breedte van het onderwijs, liggen in het verlengde van de beleidlijnen uit de Voorjaarsnota 2001 en uit de Miljoenennota 2002.

In trefwoorden betreft het de volgende prioriteiten die vervolgens kort worden toegelicht:

- professionalisering van personeel en modernisering van arbeidsvoorwaarden;
- faciliteren en stimuleren van vernieuwing;
- versterking van de beroepskolom;
- meer aandacht voor de diversiteit van onderwijsdeelnemers.

Professionalisering van personeel en modernisering van arbeidsvoorwaarden

De komende jaren zullen de beleidsthema's personeel en arbeidsvoorwaarden bepaald worden door de verdere uitvoering van het Van Rijn-rapport (inclusief de aanbevelingen uit het rapport-Van Vucht Tijssen), intensivering van het beleid om nieuwe doelgroepen aan te spreken voor het werk in het onderwijs, impulsen voor uitbreiding van schoolbudgetten mede gericht op het creëren van de invoeringscondities voor lumpsum-financiering in het primair onderwijs en voor schoolontwikkeling in het voortgezet onderwijs.

In het rapport Van Rijn is een pleidooi opgenomen om de beloningsverschillen en -achterstanden in de collectieve sector ten opzichte van

de markt, waarbij vooral het taakveld onderwijs en wetenschappen is genoemd, te pareren door verbetering van het loopbaanperspectief. In uurloon worden in het Van Rijn-rapport verschillen genoemd tussen marktsector en onderwijs en wetenschappen van 7 tot 18% bij onderwijspersoneel met een opleidingsniveau hbo of wo (met andere woorden: het opleidingsniveau van leraren). De gemiddelde beloningsachterstand (ten opzichte van de marktsector) over alle opleidingsniveaus genomen bedraagt 9%. Deze grote verschillen worden mede veroorzaakt doordat het onderwijs weinig functiedifferentiatie - en daarmee weinig mogelijkheden tot doorstroom naar hogere functies - kent. De tijd die het vergt om in het onderwijs de afstand tussen het startsalaris en de eindschaal te overbruggen is ook relatief lang. Beide lijnen, meer functiedifferentiatie en een kortere carrièrelijn in de salarisschaal, zijn door het huidige kabinet al met een impuls van € 0,5 miljard op jaarbasis ingezet. Hiermee kan de achterstand met 3% worden ingelopen. Gelet op de geconstateerde beloningsverschillen is nog een weg te gaan. Ter illustratie van de begrotingseffecten hiervan: in het onderwijs en de onderzoekssector is de huidige loonsom circa € 15 miljard. Met andere woorden; een verbetering van de loonruimte in dit taakveld met 1% kost € 150 miljoen. In lijn met het beleid van de afgelopen jaren, zal de toekenning van de extra middelen in het primair en voortgezet onderwijs vooral via de decentrale schoolbudgetten moeten plaatsvinden. Dit voorbeeld geeft aan dat een forse inzet op dit beleidsthema grote gevolgen heeft voor de ruimte binnen de begrotingskaders voor de komende jaren.

Faciliteren en stimuleren van vernieuwing

Onder deze beleidskeuze wordt vooral begrepen een verbetering van de materiële randvoorwaarden in onderwijs en onderzoek, zoals:

- modernisering van leermiddelen;
- verbetering van inventaris;
- ict-toepassingen;
- investeringen in huisvesting.

De signalen uit het veld dat hiervoor meer middelen noodzakelijk zijn, zijn de afgelopen jaren beantwoord met een aantal financiële impulsen voor de aanschaf van nieuwe inventaris en leermiddelen, intensivering van ict-beleid en verhoging van de materiële vergoeding. Een flink deel van de problemen is daarmee opgelost, maar uit onderzoeken blijkt de noodzaak voor meer middelen voor de materiële randvoorwaarden, ook in relatie tot vernieuwing van onderwijs. In diverse evaluatieonderzoeken (onder andere van TNO) wordt gepleit voor een verhoging van de normbedragen met 10% in het primair onderwijs.

Uit de evaluatie van de lumpsum-financiering in het voortgezet onderwijs blijkt, dat scholen problemen verwachten met vervanging van inventaris en apparatuur, omdat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor afschrijvingen.

Voor de huisvesting van scholen in het primair en voortgezet onderwijs zullen meer investeringen moeten volgen met inachtneming van de verantwoordelijkheid van de gemeenten.

Vanuit het hoger onderwijs en de onderzoeksinstellingen wordt het onderhoud van gebouwen en de stand van zaken bij onderzoeksapparatuur als een steeds groter probleem ervaren.

Ter indicatie: een verhoging van de materiële bekostiging in onderwijs en onderzoek met 10% (ten opzichte van het huidige budget) betekent dat met deze beleidskeuze een bedrag van circa € 250-275 miljoen structureel is gemoeid.

Versterking van de beroepskolom

Om een aantal redenen wordt gepleit voor versterking van de beroepskolom:

- verbetering van de kwaliteit van de beroepseducatie;
- een betere aansluiting op specifieke en individuele wensen van deelnemers;
- verbetering van doorstroom en rendement verbeteren;
- en om meer gekwalificeerde mbo'ers en hbo'ers op de arbeidsmarkt krijgen.

Daarnaast betekent de beleidskeuze het vergroten van de verscheidenheid in het hoger onderwijs dat naar internationale maatstaven concurrerend moet zijn.

De sociale partners hebben gepleit voor een jaarlijkse investering oplopend naar circa € 450 miljoen. In de Miljoenennota 2002 is structureel € 136 miljoen beschikbaar gekomen voor de beroepskolom waarbij vervolgstappen worden overwogen, mede afhankelijk van de inzet van sociale partners bij dit beleidsthema.

Meer aandacht voor diversiteit van onderwijsdeelnemers

Meer aandacht voor de diversiteit van onderwijsdeelnemers betekent:

- een brede inzet op voor- en vroegschoolse educatie (vve);
- versterking van het onderwijsachterstandenbeleid;
- impulsen voor leerlinggebonden financiering (lgf) en vo-zorgbudget.

Onder het thema 'diversiteit onderwijsdeelnemers' is in deze kabinetsperiode al veel gerealiseerd, maar voortzetting van deze beleidskeuzes wordt in de Verkenning Onderwijs en Onderzoek bepleit. Nu

kan 50% van de doelgroep vve worden bereikt. Bij de vve-opties is becijferd dat uitbreiding van de voorschoolse educatie naar de volledige doelgroep van 200.000 kinderen € 90 miljoen per jaar kost. Als de educatie wordt uitgebreid naar 4 dagdelen per week vergt dit ook een intensivering van circa € 90 miljoen. Andere vve-opties in de Verkenning zijn financieel ingrijpender van aard.

Onderzoek

Belangrijke uitdagingen voor de toekomst zijn het vasthouden van de hoge wetenschappelijke kwaliteit en het bieden van ruimte aan nieuwe ideeën. Bijkomend doel is het flexibeler inzetten van middelen zodat op een slagvaardige wijze kennis kan worden opgebouwd over nieuwe sleuteltechnologieën. De wisselwerking tussen wetenschappelijk onderzoek en de omgeving moet worden vergroot. Samenwerking tussen onderzoeksinstituten en bedrijfsleven is essentieel. De maatregelen in de Verkenning Onderwijs en Onderzoek zijn gericht op grotere transparantie in het onderzoeksbestel en het aanjagen van (top-) onderzoek en vergen de komende jaren investeringen voor:

- het aantrekken van (jonge) talentvolle onderzoekers;
- het versterken van de 2e geldstroom (NWO);
- investeringen in prioritaire gebieden;
- infrastructurele voorzieningen.

Ter indicatie van de budgettaire afweging voor de komende jaren: uitvoering van het Strategisch Plan 2002-2006 van NWO - als onderdeel van deze beleidskeuzes - betekent een bedrag van ongeveer € 90 miljoen.

Cultuur

Met de extra investeringen in de afgelopen kabinetsperiode is een aanzet gegeven naar het vergroten van het cultuurbereik en -behoud. Om de maatschappelijke actieradius van het cultuurbeleid te verbreden, en daarmee het effect van cultuur op de sociale cohesie te versterken, liggen een aantal beleidskeuzes/opties voor:

- meer aandacht voor e-culture;
- betere arbeidsvoorwaarden in de cultuursector;
- conservering van papieren erfgoed, monumentenzorg en een aankoopfonds voor musea;
- herstructurering van bibliotheken.

Bij de Algemene Politieke Beschouwingen in september 2000 is als norm genoemd 1% van de rijksbegroting en in samenhang hiermee heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin gevraagd is om een meerjarig perspectief voor kunst en cultuur te ontwikkelen.

5.3 Afronding

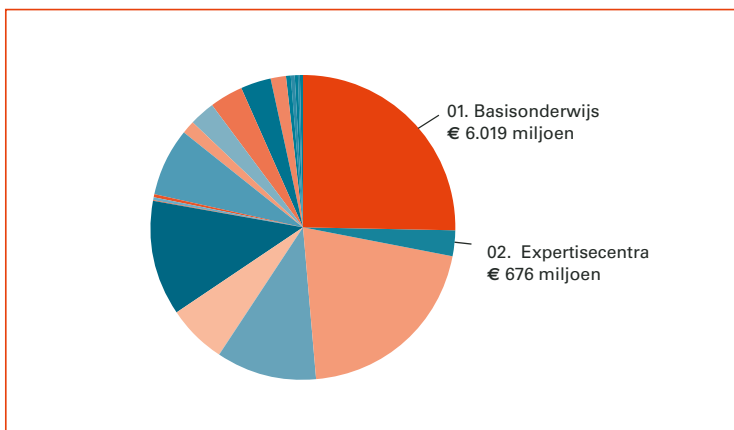
Met deze vooruitblik van ‘beleidsplannen-in-ontwikkeling’ is een indicatief beeld geschetst van financiële gevolgen van beleidskeuzes na 2002. In welke mate deze beleidskeuzes kunnen worden gerealiseerd is uiteraard afhankelijk van politieke keuzes en de uitgavenkaders van het nieuwe kabinet.

3. Beleidsartikelen

In dit hoofdstuk wordt per beleidsartikel aangegeven welke doelen worden nagestreefd, welke hoofdlijnen het beleid dat daarop is gericht typeren en welke budgettaire gevolgen daar aan verbonden zijn.

1 Artikel 1 en 2: Basisonderwijs en Expertisecentra

**Uitgaven artikel 1 Basisonderwijs
en artikel 2 Expertisecentra**

1.1 Algemene doelstelling basisonderwijs en expertisecentra

Het primair onderwijs, bestaande uit het basisonderwijs en het speciaal onderwijs (expertisecentra) heeft tot doel kinderen een kwalitatief hoogwaardige opleiding te geven, waardoor zij hun capaciteiten tot ontwikkeling kunnen brengen.

1.2 Hoofdlijnen van het beleid

Het beleid van de overheid is erop gericht om zowel op het niveau van het stelsel als op het niveau van de individuele school de condities te realiseren die noodzakelijk zijn in het licht van de algemene beleidsdoelstelling. De hoofdlijnen van het beleid zijn onderstaand puntsgewijs samengevat.

1.2.1 Kwaliteit: onderwijs op maat

In de algemene doelstelling van het primair onderwijs staat de kwaliteit van het door een school aan te bieden onderwijs centraal. Kwalitatief goed onderwijs vraagt van de scholen dat zij bij de vormgeving van het onderwijsaanbod aansluiten op de behoeften van hun leerlingen. Kortom: onderwijs op maat. In hoeverre scholen het onderwijs afstemmen op de behoeften van leerlingen beoordeelt de inspectie van het onderwijs in het schooltoezicht.

Specifieke aandachtsgebieden zijn:

- Groepsgrootte in de onderbouw van het basisonderwijs
- Weer samen naar school
- Schoolbegeleiding
- Verlaging leerplicht naar 4 jaar
- Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
- Onderwijs in allochtone levende talen
- Integratie van leerlingen met een handicap in het reguliere onderwijs
- Vorming Regionale expertisecentra

1.2.2 Bestuurlijk: systeem- versus resultaatverantwoordelijkheid

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het functioneren van het beleid. De relatie tussen de rijksoverheid en de scholen in het primair onderwijs is vastgelegd in de WPO en de WEC: enerzijds worden de scholen, onder bepaalde voorwaarden, door de rijksoverheid gefaciliteerd, anderzijds stelt de rijksoverheid aan de scholen eisen omtrent toegankelijkheid en kwaliteit van het geboden onderwijs.

Tot de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid behoort ook het zorgdragen voor een adequate inrichting van het uit te voeren toezicht (waaronder onderwijsinspectie en accountants). Uit dat toezicht komt naar voren of het onderwijs op individuele scholen voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen en of de door de (rijks)overheid ter beschikking gestelde middelen zijn besteed overeenkomstig de daaraan verbonden voorwaarden. Uit het toezicht komt de informatie naar voren die de rijksoverheid in staat stelt te beoordelen of met het bestaande bestel de doelstellingen (kunnen) worden bereikt of dat een aanpassing van het bestel geboden is.

1.2.3 Personele toerusting

In tabel 1.1 is de bekostigde formatie in het (speciaal) basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs opgenomen.

Tabel 1.1: Totale bekostigde formatie in het basisonderwijs en het speciaal onderwijs (x 1.000 fte's, afgerond op honderdtallen, inclusief vervanging en exclusief beleidsintensivering)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Basisonderwijs	87,3	92,7	95,7	98,5	98,9	99,6	100,5
Speciaal basisonderwijs	7,3	7,6	7,5	7,5	7,5	7,5	7,4
Speciaal onderwijs	8,1	8,8	9,2	9,5	9,8	10,1	10,3
Voortgezet speciaal onderwijs	4,0	4,3	4,5	4,6	4,7	4,9	5,0

1.2.5 Materiële toerusting en ict

De materiële toerusting van de scholen in het primair onderwijs is normatief onderbouwd met programma 's van eisen. In deze programma 's van eisen staat beschreven op welke uitgaven van een school de materiële vergoedingen zijn gebaseerd. Daarmee wordt aangegeven voor welke doelen de bekostiging wordt gegeven en voor welk bedrag bepaalde taken moeten worden uitgevoerd. De programma's van eisen worden iedere vijf jaar geëvalueerd. De laatste evaluatie heeft plaatsgevonden in 2001.

1.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 1.2: Budgettaire gevolgen basisonderwijs (x € 1.000)

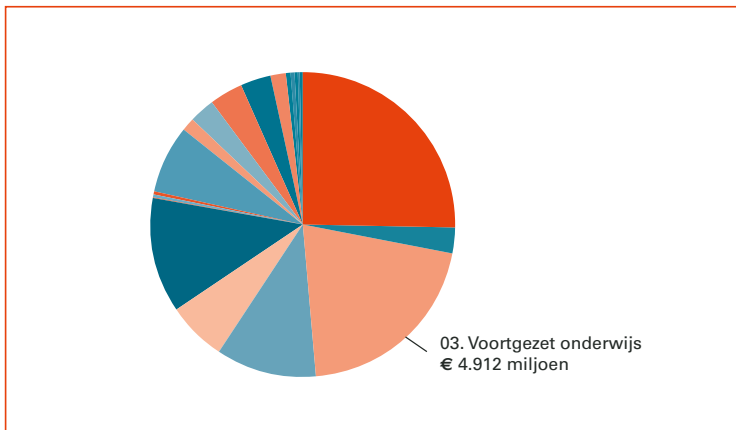
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	5.117.975	5.613.357	6.019.384	6.188.134	6.199.797	6.239.970	6.293.020
Ontvangsten	22.575	18.420	17.876	18.046	18.046	18.046	18.046

Tabel 1.3: Budgettaire gevolgen Expertisecentra (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	525.888	621.127	676.158	702.369	719.078	737.925	755.389
Ontvangsten	5.200	2.723	2.723	2.723	2.723	2.723	2.723

3. Voortgezet onderwijs

Uitgaven artikel 3 Voortgezet onderwijs

3.1 Algemene doelstelling voortgezet onderwijs

Het hoofddoel van het voortgezet onderwijs is leerlingen in de leeftijdscategorie van 12 tot 16 à 18 jaar het voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijsdiploma te laten halen waarmee ze recht hebben op toegang tot het vervolgonderwijs en voorbereid worden op het bereiken van een volwaardige arbeidsplaats in de samenleving.

3.2 Hoofdpijnen van het beleid

3.2.1 Basisvorming

De basisvorming kent na de bijstellingen in 2001 een breed vakkenaanbod dat differentiatie naar leerlingengroepen toelaat en bevordert. Het vakkenaanbod laat ruimte aan scholen voor het maken van eigen keuzen en profilering. Over de verdere programmatische invulling van de basisvorming is advies gevraagd aan de onderwijsraad; dit wordt in september 2001 verwacht.

Gezien het brede vakkenaanbod kunnen scholen onderwijs aanbieden dat toegespitst is op de leerling. Onderwijs op maat zal er toe leiden dat meer leerlingen het onderwijsniveau volgen overeenkomstig hun basisschooladvies, dat minder scholieren de school voortijdig verlaten of blijven zitten. Verder wordt gestreefd naar een vermindering van het aantal voortijdig schoolverlaters tijdens de basisvorming. In het schooljaar 1999-2000 verliet 1% van de leerlingen voortijdig de school.

De basisvorming kent een curriculum, dat als doel heeft een brede vorming van de leerlingen en uitstel van de definitieve keuze. Daarnaast zal de doorstroom van leerlingen naar het havo en vwo minimaal constant moeten blijven en zal het aantal leerlingen uit de culturele minderheden naar deze schoolsoorten moeten toenemen.

3.2.2 Profielen tweede fase havo/vwo

Vakkenpakketten zijn vervangen door profielen waarbij de vakken tot op grote hoogte vaststaan. Ook is het aspect vaardigheden in de eindtermen uitgebreid. Als leidraad voor een andere werkwijze is het didactisch concept 'studiehuis' ontwikkeld. De wijze waarop aan het studiehuis gestalte wordt gegeven, is een keuze van de school.

3.2.3 Vmbo

In 1998 is de wettelijke basis gelegd voor het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs: het vmbo. Met invoering van het vmbo werden en worden de volgende twee algemene doelstellingen nagestreefd: zoveel mogelijk leerlingen een kans bieden op het behalen van een startkwalificatie en - mede in het verlengde daarvan - de aansluiting op het vervolgonderwijs verbeteren.

3.2.4 Speerpunten

Speerpunten van VO zijn onder meer het onderwijsachterstandenbeleid, het jeugdbeleid (waaronder het beleid inzake voortijdig schoolverlaten), Ict, personeelsbeleid, infrastructuur en onderwijsondersteunende projecten.

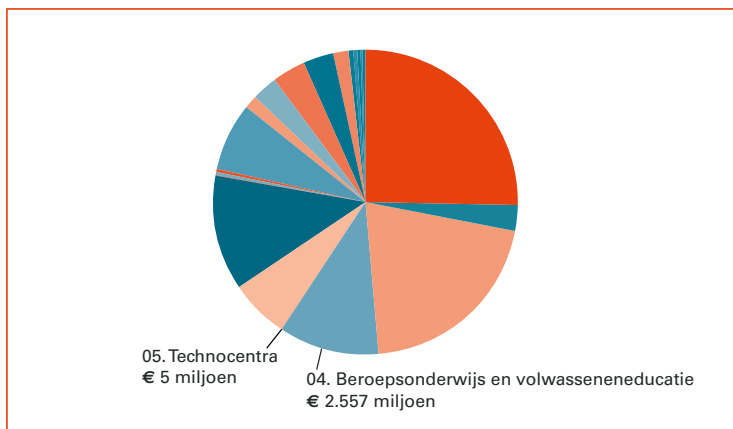
3.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 3.1: Budgettaire gevolgen voortgezet onderwijs (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	4.250.728	4.662.144	4.912.248	4.995.388	5.096.472	5.177.221	5.250.017
Ontvangsten	4.938	1.370	1.361	1.361	1.361	1.361	1.361

4. Artikel 4 en 5: Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en Technocentra

Uitgaven artikel 4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en artikel 5 Technocentra

4.1 Algemene doelstelling beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en technocentra

De algemene doelstelling voor de bve-sector is zorgen voor een stelsel van kwalitatief hoogwaardig, toegankelijk en doelmatig functionerend onderwijs en het creëren van de randvoorwaarden voor dit stelsel.

In de begroting 2002 is naast het beleidsartikel een overzichtsconstructie van de beroepskolom opgenomen. Deze overzichtsconstructie beroepsonderwijs heeft tot doel om een integraal beeld te geven van de activiteiten die de komende jaren in de verschillende sectoren (van vmbo tot en met hbo) worden ondernomen ter versterking van het beroepsonderwijs.

4.2 Hoofdpijnen van het beleid

4.2.1 Kwaliteitszorg

Langs een aantal lijnen zal in 2002 de ontwikkeling van de kwaliteitszorg vanuit de rijksoverheid worden ondersteund en gestimuleerd.

- Vormgeving van het inspectietoezicht met het wetsvoorstel Wet Onderwijstoezicht (WOT) en de uitwerking van het toezichtkader.

- Besluitvorming over een vervolg op de regeling inrichting kwaliteitszorgverslag die per 1 januari 2002 eindigt.
- Een bestuurlijk traject waarbij de Bve-Raad, Paepon en Colo een stimulerende functie zullen vervullen bij de verdere verbetering van de kwaliteitszorg door de bekostigde onderwijsinstellingen, de niet-bekostigde instellingen en de landelijke organen beroepsopderwijs.

4.2.2 Publieke verantwoording

In de bve-sector wordt het onderwijs vormgegeven door interactie tussen vele partijen. Doelstelling van het beleid ten aanzien van meervoudige publieke verantwoording is dat de verschillende partijen hun rollen en verantwoordelijkheden daarbij optimaal vervullen. Het rijk heeft daarbij een ordenende rol.

Met het oog op een verbetering van de verantwoording door de instellingen vindt ook een tijdelijke stimulering plaats van de verdere ontwikkeling van de informatievoorziening rondom deelnameontwikkeling en kwalificatiewinst en van het systeem van meervoudig publieke verantwoording.

4.2.3 Personeelsbeleid

De doelstelling met betrekking tot het onderwijspersoneel is zorgen voor voldoende en gekwalificeerd onderwijspersoneel. In de overzichtconstructie onderwijspersoneel wordt het beleid gericht op deze doelstelling toegelicht, inclusief de prestatie-indicatoren. Hier wordt nader ingegaan op het bve-sector specifieke beleid. Met de Bve-Raad en de personeelsvakorganisaties zijn in de vorm van een gemeenschappelijke intentieverklaring afspraken gemaakt over te treffen maatregelen voor de bve-sector. Hoewel er zich in de bve-sector op dit moment nog geen acute knelpunten in de personeelsvoorziening lijken voor te doen, zijn deze op korte termijn wel te verwachten. Uit arbeidsmarktramingen blijkt een toename van instroombehoefte van 86% van docenten en 25% van ondersteunend en beheerspersoneel in 2005, ten opzichte van 1999.

4.2.4 Het lerarenbeleid 1999

Via de volgende lijnen wordt voor de bve-sector specifiek beleid gevoerd. Het aanbod van personeel wordt bevorderd door zij-instroom in het leraarsberoep en door het zorgdragen voor een matchingsvoorziening. Met het oog op werving en behoud van personeel vindt decentralisatie van de primaire arbeidsvoorwaarden plaats met ingang van de nieuwe cao-periode (1 februari 2003). Voorts wordt de voorbereiding op het integraal personeelsbeleid bij de instellingen via de

derde tranche van de stimuleringsregeling IPVL in 2002 bevorderd. Vanaf 2003 zal het integraal personeelsbeleid onderdeel gaan uitmaken van het instellingsbeleid. Tot slot vindt toevoeging van de middelen voor arbeidsmarktknelpunten aan de decentrale budgetten van de bve-instellingen plaats.

4.2.5 Ict

In 2002 zal binnen de bve-sector via de volgende lijnen aan verbetering worden gewerkt.

- Integratie van BVE-net in Kennisnet. Het streven is BVE-net per 1 januari 2002 samen te laten gaan met Kennisnet, om zo de bve-sector op efficiënte wijze te bedienen en kennisuitwisseling met andere onderwijssectoren te bevorderen.
- Silo-regeling. In de subsidieregeling Stimulans Innovatieve leeromgevingen BVE 2001-2004 (Silo BVE) wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van educatieve software, de implementatie ervan in het bve-onderwijs, de verspreiding ervan via Kennisnet, en deskundigheidsbevordering van docenten.
- KeBB-regeling. De subsidieregeling Kennisuitwisseling Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KeBB) stimuleert de samenwerking van het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven bij de ontwikkeling van leermiddelen en het gebruik van die leermiddelen in het bve-onderwijs. De ontwikkelde leermiddelen hebben vaak een aanzienlijke ict-component.

4.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 4.1: Budgettaire gevolgen beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (x € 1.000)

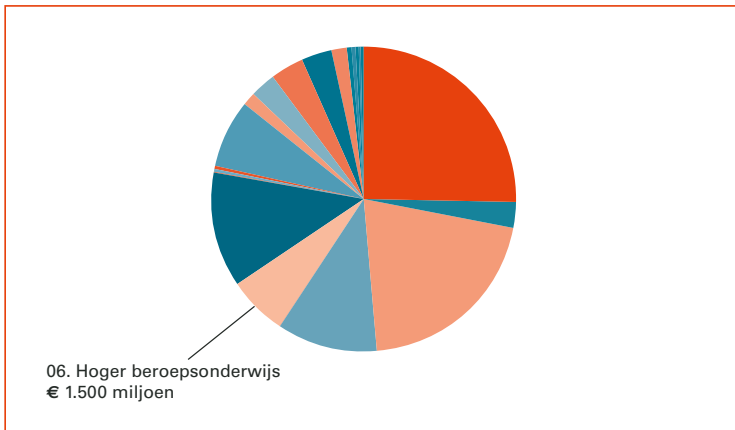
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	2.254.601	2.471.381	2.557.251	2.583.788	2.623.750	2.621.177	2.626.295
Ontvangsten	23.749	27.227	27.227	27.227	27.227	27.227	27.227

Tabel 4.2: Budgettaire gevolgen technocentra (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	7.147	5.445	5.445				
Ontvangsten	7.147	5.445	5.445				

6. Hoger beroepsonderwijs

Uitgaven artikel 6 Hoger beroepsonderwijs

6.1 Algemene beleidsdoelstelling

De algemene doelstelling betreft het zorgdragen voor de toegankelijkheid en kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs, onder waarborging van de rechtmatige en doelmatige besteding van middelen.

6.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

De minister draagt op stelselniveau de verantwoordelijkheid voor de toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid van het hbo. Deze verantwoordelijkheid uit zich in de randvoorwaarden die worden gesteld door middel van wettelijke regels, financiering en bestuurlijke voorzieningen. Binnen deze randvoorwaarden richt haar rol zich op faciliteren en bewaken van het stelsel. In de sturingsfilosofie met het hbo-veld staan de begrippen autonomie, deregulering en decentralisatie centraal. De gedachte daarbij is dat de verantwoordelijkheid voor het leveren van kwalitatief goed onderwijs, dat aansluit bij de maatschappelijke behoefte, primair een zaak is van de instellingen in het hoger beroepsonderwijs.

6.2.1 Reguliere bekostiging

Het overgrote deel van de beschikbare middelen wordt aan de hogescholen ter beschikking gesteld in de vorm van een lumpsumbudget, waarmee de instellingen in staat worden gesteld om hun wettelijke

taken uit te voeren. Aan de beschikbaarstelling van deze middelen zijn geen specifieke beleidsdoelen gekoppeld, behoudens het laten functioneren van het stelsel van hoger beroepsonderwijs. De belangrijkste indicatoren die inzicht geven in dit functioneren zijn:

- de kwaliteit van de opleidingen in het hbo;
- de ontwikkeling van de deelnemersaantallen;
- het intern rendement (aantal studenten dat studie met succes afrondt);
- het extern rendement (positie van afgestudeerde op arbeidsmarkt);
- de financiële kerngegevens (solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit).

Het huidige bekostigingsmodel in het hbo bevat een sterke prikkel voor instellingen om studenten met succes door hun opleiding te loodsen. Op dit ogenblik wordt een nieuw bekostigingsmodel in het hbo ontwikkeld dat erop gericht is om de toenemende behoefte aan flexibiliteit te ondersteunen. In dit nieuwe model zal de bekostiging gebaseerd worden op behaalde studiepunten. Daarnaast zal sprake zijn van een diplomabonus om het maatschappelijk belang van het succesvol afronden van de studie tot uiting te laten komen.

6.2.2 Specifieke bekostiging

Naast de middelen die beschikbaar worden gesteld met het oog op het laten functioneren van het stelsel worden ook middelen beschikbaar gesteld die wel zijn gekoppeld aan specifieke beleidsdoelstellingen.

Voor deze middelen geldt dat zoveel mogelijk aangegeven wordt welke specifieke verbetering wordt nagestreefd. Voorbeelden betreffen:

- In het licht van de internationale ontwikkelingen worden onder meer de grenzen die op de onderwijsmarkt bestaan beslecht. Gelet op deze ontwikkelingen is het noodzakelijk dat het hoger beroepsonderwijs zich internationaal sterk oriënteert en positioneert. Om dat te bewerkstelligen worden de bachelor-masterstructuur en een stelsel van accreditatie ingevoerd.
- De WHW kent voor het kunstonderwijs een afwijkende bekostigingssystematiek ten opzichte van het overige hbo. Tot 2002 vindt de bekostiging van het kunstonderwijs plaats op basis van vooraf bepaalde studentenaantallen en studiereprestaties. Zoals reeds aangekondigd in de nota Meer zicht op kwaliteit wordt vanaf 2002 een nieuw bekostigingsmodel voor het kunstonderwijs ingevoerd. Het nieuwe model bevat een duidelijke prikkel om de kwaliteit en de prestaties van instellingen in het kunstonderwijs verder te bevorderen.

- Op dit moment zijn instellingen in het hoger beroepsonderwijs met name gericht op kennisoverdracht. Kennisontwikkeling en kennisverspreiding kunnen verder worden verbeterd. Gelet op de ambitie om ook als Nederland voorop te lopen in het streven naar het ontwikkelen van Europa tot de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie in de wereld, zullen kennisontwikkeling en -verspreiding sterk aan belang moeten winnen. Hogescholen kunnen als publieke kennisinstituten een bijdrage hieraan leveren, gelet ook op de positionering van hogescholen als kennispoort naar het bedrijfsleven. Om de omslag van instelling voor kennisoverdracht naar kenniscentrum te kunnen maken is een verbetering van de kwaliteit van het hbo-personeel noodzakelijk.

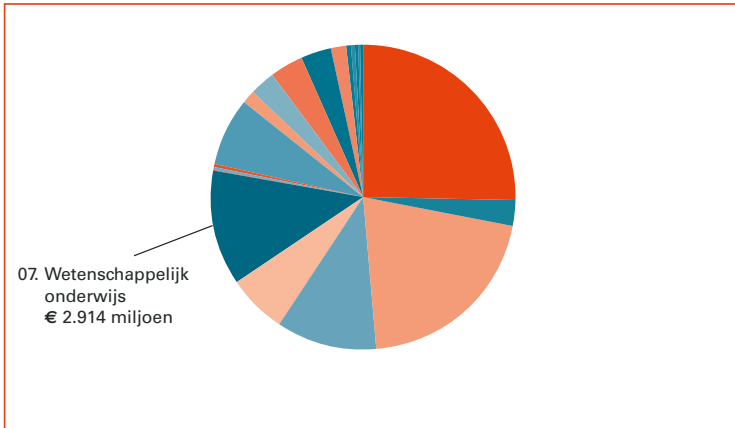
6.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 6.1: Budgettaire gevolgen hoger beroepsonderwijs (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	1.331.949	1.492.535	1.500.057	1.506.461	1.519.197	1.544.948	1.579.384
Ontvangsten	1.105	17	17	17	17	17	17

7. Wetenschappelijk onderwijs

Uitgaven artikel 7 Wetenschappelijk onderwijs

7.1 Algemene beleidsdoelstelling

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen stelt zich ten doel het stelsel van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek te faciliteren, te stimuleren en te monitoren met bijzondere aandacht voor de kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid, rechtmatigheid en de kennisoverdracht aan de maatschappij.

7.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

De sturingsfilosofie is gebaseerd op de overtuiging dat de doelstellingen het meest gediend zijn bij autonome of zelfstandige instellingen die adequaat kunnen reageren en inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen. Iedere instelling zal haar eigen weg moeten kiezen binnen de randvoorwaarden van het stelsel waarvoor de minister van OCenW als geheel verantwoordelijk is. Deze randvoorwaarden zijn de gegarandeerde kwaliteit van het onderwijs en onderzoek, de toegankelijkheid van het stelsel van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek, de doelmatigheid van het stelsel alsmede de rechtmatige besteding van overheidsmiddelen. De sturingsfilosofie laat onverlet dat bepaalde gewenste ontwikkelingen deze specifieke stimulering noodzakelijk maken.

7.2.1 Het stelsel

Het faciliteren van het stelsel bestaat uit het financieren en reguleren van instellingen die wetenschappelijk onderwijs en onderzoek verzorgen en organisaties die het functioneren van het stelsel ondersteunen. Het betreft onder meer universiteiten en academische ziekenhuizen.

7.2.2 Stimulering nieuwe ontwikkelingen binnen het stelsel

Onderstaand is een selectie uit de stimuleringsmaatregelen die voor 2002 op het programma staan weergegeven.

Om beter in te spelen op internationale ontwikkelingen wordt het hoger onderwijs vormgegeven volgens het bachelor-master model. De instellingen voor hoger onderwijs dienen binnen dit kader onderwijs te ontwikkelen dat flexibel en internationaal georiënteerd is en aangepast is aan de eisen van deze tijd. Het proces is erop gericht dat in september 2005 aan alle universiteiten de opleidingen volgens de bachelor-master structuur zijn opgezet.

Het stelsel van kwaliteitszorg voor het onderwijs wordt aangevuld met een stelsel van accreditatie. Per 1 januari 2002 wordt hieraan inhoud gegeven door een accreditatieorgaan. Dit orgaan verleent een keurmerk aan een opleiding als de opleiding aan bepaalde kwaliteits-eisen voldoet. Invoering van accreditatie -en de uiteindelijke stap naar een internationalisering van accreditatie- is een essentieel onderdeel van de transformatie in een internationaal georiënteerd hoger onderwijs.

Uit onderzoek blijkt dat in de komende tien jaar een versnelde uitstroom van wetenschappers zal plaatsvinden als gevolg van de asymmetrische opbouw van het aanwezige wetenschappelijk personeel. Om het dreigende tekort tegen te gaan is verbetering nodig van de huidige doorstroom van jonge, talentvolle, gepromoveerde wetenschappers én van de loopbaanontwikkeling en het carrièreperspectief van jonge (aanstaande) wetenschappers. Hiertoe worden maatregelen genomen.

Een tekort aan artsen is een van de knelpunten in de zorg. In overleg met de VSNU is besloten dat de capaciteit voor geneeskunde in de jaren 2000 tot 2004 stapsgewijs wordt uitgebreid van 1.875 tot 2.400 en voor tandheelkunde van 240 tot 300 eerstejaarsplaatsen.

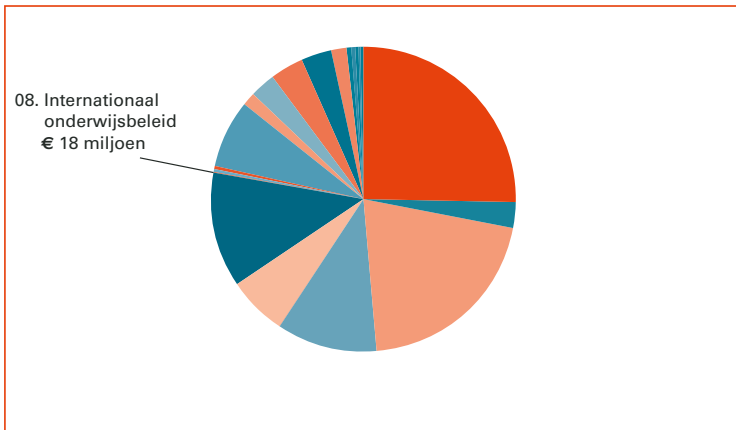
7.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 7.1: Budgettaire gevolgen wetenschappelijk onderwijs (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	2.713.239	2.902.073	2.913.647	2.917.065	2.904.754	2.932.891	2.960.145
Ontvangsten	1.204	1.098	1.198	1.198	1.198	1.198	1.198

8. Internationaal onderwijsbeleid

Uitgaven artikel 8 Internationaal onderwijsbeleid

8.1 Algemene beleidsdoelstelling

Internationaal onderwijsbeleid draagt bij aan een internationale dimensie in het Nederlandse onderwijs en schept internationale ruimte voor Nederlanders om studie en ervaring op te doen in het buitenland en voor buitenlanders om in Nederland studie of onderzoek te doen. Het draagt bij aan de positionering van het Nederlandse onderwijs op de internationale markt en beoogt een versterking van de concurrentiepositie van het Nederlandse onderwijs in internationaal verband.

8.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

8.2.1 Mobiliteit

Scholieren en studenten worden opgeleid om te kunnen functioneren in een internationaal georiënteerde en multiculturele samenleving, een mondiale economie en arbeidsmarkt. Door mobiliteit te bevorderen wordt een versterking van de concurrentiepositie van het Nederlandse onderwijs, in het bijzonder het hoger onderwijs, nagestreefd. Tevens wordt beoogd een goede verbinding te leggen tussen internationale samenwerking op onderwijsterrein en het Nederlandse buitenlandbeleid.

8.2.2 Samenwerkingsverbanden

De ontwikkeling van samenwerkingsverbanden leidt tot wederzijdse kennisuitwisseling en mobiliteit van leerlingen, studenten, docenten en wetenschappers. Hiermee wordt tevens een kwaliteitsversterking van het (internationale) onderwijs in Nederland beoogd. Daarbij maken verschillende partnerlanden ontwikkelingen door die van belang zijn voor de buitenlandse politiek en economie van Nederland.

8.2.3 Institutionele subsidies Nederland

Institutionele subsidies in Nederland zijn bedoeld om Nederlandse belangen in het buitenland te behartigen, dan wel Nederlandse instellingen te faciliteren internationaliseringsactiviteiten te ondernemen. De Nederlandse Taalunie (NTU) beoogt de belangenbehartiging op het gebied van de Nederlandse taal in samenwerking met Vlaanderen.

8.2.4 Instellingen buitenland

Met de Nederlandse bijdragen of contributies en deelname aan buitenlandse instellingen wordt beoogd relevante kennis voor Nederland te ontsluiten op het gebied van Onderwijs.

Tevens wordt beoogd een goede verbinding te leggen tussen het onderwijsdomein en het Nederlandse buitenlandbeleid in het geheel.

8.3 Budgettaire gevolgen

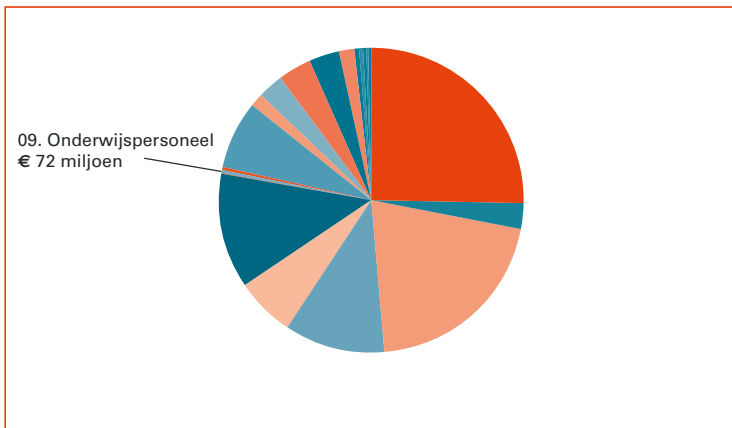
Tabel 8.1: Budgettaire gevolgen internationaal onderwijsbeleid (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	7.339	12.823	17.856	18.032	18.533	18.897	18.897
Ontvangsten	29	99	99	99	99	99	99

9. Onderwijspersoneel en overzichtconstructie onderwijspersoneel

In de ontwerpbegroting 2002 is zowel een beleidsartikel als een overzichtconstructie onderwijspersoneel opgenomen. Het eerste deel van onderstaande tekst kiest het breedste perspectief, de overzichtconstructie. De budgettaire gevolgen van het beleid in 9.3 betreffen de budgettaire gevolgen van het beleidsartikel onderwijspersoneel.

Uitgaven artikel 9 Onderwijspersoneel

9.1 Algemene doelstelling

De algemene doelstelling voor het onderwerp onderwijspersoneel (onderdeel overzichtconstructie) is het zorgen voor de beschikbaarheid van voldoende personeel van voldoende kwaliteit, ook op middellange en lange termijn. Dit betekent dat het beleid zich richt op zowel het oplossen van de huidige problemen, zoals de tekortenproblematiek, als op de structurele personeelsvoorziening in het onderwijs. Hieronder wordt verder ingegaan op de overzichtconstructie.

9.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

9.2.1 Onderwijsarbeidsmarkt

Het aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt wordt vergroot door het aanboren van nieuwe segmenten: zij-instroom, onderwijsassistenten en vakmensen als deeltijdleraar in het vmbo.

Om te voorkomen dat werknemers uitstromen in verband met zorgtaken en om nieuwe werknemers aan te trekken die arbeid en zorg wil-

len combineren is de laatste jaren veel geïnvesteerd in kinderopvang. Deels in het kader van cao-afspraken en voor een ander deel op initiatief van individuele werkgevers en werknemers in het onderwijs is gestreefd de gemiddelde betrekkingssomvang van een baan te vergroten.

Naast reeds bestaande regelingen ontvangen scholen voor primair en voortgezet onderwijs en instellingen in de bve-sector sinds het schooljaar 2000-2001 een (extra) budget. Met dit budget wordt de individuele beleidsruimte van scholen vergroot.

Met de krapte op de markt voor hoogopgeleiden de komende jaren is het noodzakelijk dat er meer ruimte komt voor functiedifferentiatie, zodat de leraar zich kan concentreren op zijn onderwijskundige taken en een deel van zijn werk kan overlaten aan (iets minder hoog opgeleid) ondersteunend personeel.

De overheid heeft onder andere met de Interimwet zij-instroom en de lio-regeling de mogelijkheden geschapen personen die nog niet bevoegd zijn als leraar respectievelijk als leraar in opleiding voor de klas te zetten.

9.2.2 Arbeidsvoorwaarden

Met de loonafspraken in de cao 2001-2003 wordt vormgegeven aan een marktconforme loonontwikkeling in het onderwijs. In deze cao zijn ook afspraken gemaakt om te komen tot een dertiende maand via een groeitraject te beginnen in 2002.

Carrièrelijnen in het onderwijs zijn 7 à 8 jaar langer dan in andere sectoren. OCenW heeft in de afgelopen cao's een begin gemaakt met de inkorting van de carrièrepatronen in het po, vo en bve.

9.2.3 Personeelsbeleid en beroepskwaliteit

In het regeerakkoord is afgesproken dat het Kabinet streeft naar een wet op het leraarschap. De regeling van een register voor leraren zou daarvan deel uitmaken. Doel was het waarborgen van de kwaliteit van nieuwe en zittende beroepsbeoefenaren.

Om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen wordt er naar gestreefd dat alle scholen in de sectoren po, vo en bve integraal personeelsbeleid voeren. Integraal personeelsbeleid heeft tot doel het verminderen van de werkdruk, een effectieve en efficiënte benutting van het arbeidspotentieel in scholen, versterken van het ontwikkelingsvermogen van scholen en het bieden van betere arbeidsvoorwaarden aan werknemers in het onderwijs.

De arbeidsdeelname van ouderen in Nederland neemt de laatste jaren flink toe. Om het voor ouderen aantrekkelijk te maken na hun 61ste door te blijven werken is in 2000 in de Pensioenkamer afgesproken dat een specifieke groep werknemers een hogere fpu-uitkering ontvangt.

Om de kwaliteit en de innovatiekracht in het hoger beroepsonderwijs te versterken worden hogescholen omgevormd tot een veelzijdig kenniscentrum. Dit vereist een geleidelijke uitbreiding van lectoren en kenniskringen binnen het hbo. Het beoogde effect is het versterken van het personeelsbestand zowel kwalitatief als kwantitatief zodat de hogescholen in staat zijn in te spelen op de nieuwe en gedifferentieerde vraag vanuit studenten en bedrijfsleven.

9.2.4 Sociale zekerheid

Door een intensief beleid gericht op preventie, begeleiding en reïntegratie in het eerste ziektejaar en derhalve reductie van het ziekteverzuim, zal tevens de instroom in de WAO afnemen.

9.3 Budgettaire gevolgen

Naast het OCenW-brede perspectief dat de overzichtsconstructie biedt, kent de OCenW-begroting ook een specifiek artikel onderwijspersoneel. De algemene doelstelling van dat beleidsartikel is het bevorderen van een open en transparante onderwijsarbeidsmarkt, in samenwerking met werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede van een structuur voor overleg over de arbeidsvoorwaardenontwikkeling. De minister is verantwoordelijk voor de instandhouding van het systeem. De algemene beleidsdoelstelling is onderverdeeld in de volgende operationele doelstellingen.

- Het zorgdragen voor adequate informatievoorziening over de onderwijsarbeidsmarkt.
- Het faciliteren van het arbeidsvoorwaardenoverleg voor werknemersorganisaties.
- Het ontwikkelen van innovatieprojecten op het gebied van arbeidsmarkt, arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid.
- Het bestrijden van de financiële gevolgen van bovenmatige ziektekosten voor het (gewezen) onderwijspersoneel.

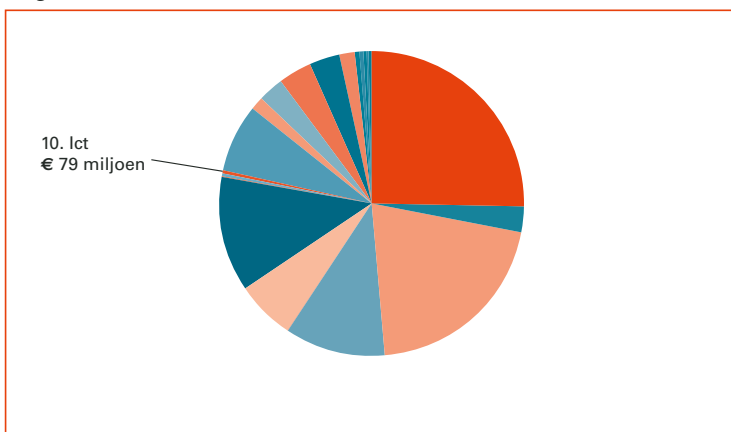
De budgettaire gevolgen daarvan zijn onderstaand weergegeven.

Tabel 9.1: Budgettaire gevolgen onderwijspersoneel (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	67.940	95.733	71.500	71.171	69.850	69.849	69.849

10. Informatie- en communicatietechnologie

Uitgaven artikel 10 Ict

10.1 Algemene beleidsdoelstelling

Het beleid van het departement is er op gericht het gebruik van informatie- en communicatie technologie (ict) te bevorderen in het onderwijs. Ict moet een plaats krijgen binnen het onderwijs om zo de scholen in staat te stellen leerlingen voor te bereiden op de arbeidsmarkt van morgen en het nieuwe leren (toegespitst op de individuele capaciteiten en behoeften, plaats- en tijdonafhankelijk) mogelijk te maken.

10.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

Bij de centrale middelen gaat het om de subsidiëring van de verzelfstandigde onderdelen (de stichtingen 'Kennisnet' en 'Ict op school') enerzijds, en projectmatige activiteiten geïnitieerd vanuit het ministerie van OCenW anderzijds.

10.2.1 Kennisnet: infrastructuur, diensten en content

Het begrip kennisnet staat voor het geheel van infrastructuur, diensten en content. Operationele doelstelling is dat alle scholen moeten kunnen beschikken over een fysieke kennisnet- en internet aansluiting, over internet en e-mail diensten van hoogwaardige kwaliteit en met een gegarandeerde beschikbaarheid en er een virtueel intern netwerk (de portalsite www.kennisnet.nl) voor de scholen wordt ingericht waarmee beveiligd kan worden gecommuniceerd. Deze kennis-

netsite moet de virtuele ontmoetingsplaats voor het onderwijs worden.

10.2.2 Kennisnetaansluitingen

Met een aansluiting op kennisnet beschikken scholen over een snelle toegang tot de portalsite www.kennisnet.nl en tot het internet. Het aantal onderwijsinstellingen dat is aangesloten op kennisnet groeit snel. Eind 2001 zullen alle scholen in het po, vo, bve en lerarenopleidingen zijn aangesloten. Een actueel overzicht is te vinden op servicepunt.kennisnet.nl.

De middelen voor de kennisnetaansluiting worden via een bedrag per leerling aan de scholen vergoed.

10.2.3 Versterken vraag onderwijsveld (stichting ict op school)

Naast de aandacht die nu uitgaat naar de toepassing van ict in de lespraktijk, is er nog steeds aandacht nodig voor de infrastructuur: eenmaal geplaatst moeten computers onderhouden en vervangen worden, netwerken moeten worden aangelegd of aangepast. Kortom, de infrastructuur van de school moet in de pas blijven lopen met de integratie van ict op de school.

10.2.4 Deskundigheidsbevordering

Leraren, schoolleiders, schoolbesturen en anderen die in of voor de school werkzaam zijn, verwerven in de komende jaren de kennis en vaardigheden op ict-gebied die zij nodig hebben om ict doeltreffend te integreren in de nieuwe schoolpraktijk.

10.2.5 Methoden en educatieve programmatuur

Om ict in het onderwijs te kunnen integreren is beschikbaarheid van degelijke educatieve programmatuur noodzakelijk. Programmatuur die rekening houdt met de verschillende leerdoelen en eindtermen maar ook met de verschillen in onderwijsconcepten.

10.2.6 Expertisecentra

Er zijn inmiddels acht expertisecentra die informatie verzamelen en verspreiden, die adviseren en innovatieve projecten trekken. Verder wordt er een expertiseboulevard ingericht op kennisnet www.kennisnet.nl/expertise als vindplaats van expertise, materiaal en ervaringen over ict op de verschillende vakgebieden. De expertisecentra kunnen zo het onderwijsveld, maar ook de aanbieders, helpen bij de implementatie en het gebruik van ict.

10.2.7 Monitoring, evaluatie en verantwoording

De inspectie rapporteert over de rol van ict in de scholen. Het gaat hierbij om de kwaliteit van het onderwijs op schoolniveau. De inspectie besteedt bij schoolbezoeken bijzondere aandacht aan ict-ontwikkelingen. De resultaten van deze waarnemingen komen in de schoolrapportages en in het jaarlijks Onderwijsverslag.

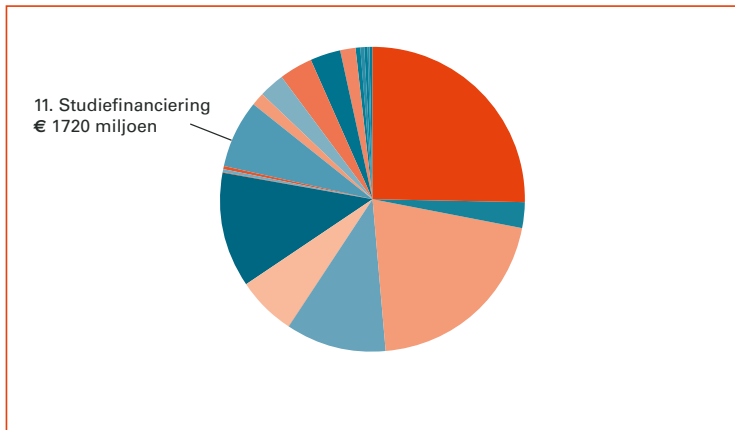
10.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 10.1: Financieel overzicht bestedingen (x € 1 miljoen)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	58.538	102.026	79.024	70.610	33.173	52.323	52.323
Ontvangsten	58.991	58.991	45.378	45.378	45.378	45.378	45.378

11. Studiefinanciering

Uitgaven artikel 11 Studiefinanciering

11.1 Algemene beleidsdoelstelling

De overheid zet de middelen voor studiefinanciering in op een zodanige wijze, dat het onderwijs voor iedereen toegankelijk is, ook voor mensen met een lager inkomen. De toegankelijkheid van het onderwijs komt onder andere tot uitdrukking in een basisbeurs voor iedereen in de volgende doelgroepen:

- deelnemers van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg (bol);
- studenten in het hoger beroepsonderwijs (hbo);
- studenten in het wetenschappelijk onderwijs (wo).

11.2 Hoofdpijnen van het beleid

De studiefinanciering bestaat uit een basisbeurs voor iedereen, een aanvullende beurs die afhankelijk is van het ouderlijk inkomen en een mogelijkheid om een rentedragende lening af te sluiten. Tezamen is dit het normbudget: het maandelijks budget waarvan uitgegaan wordt bij de bepaling van de hoogte van de studiefinanciering. De hoogte van het normbudget voor studerende is opgebouwd uit een aantal componenten:

- een bedrag voor de kosten van levensonderhoud (het bedrag is voor uit- en thuiswonenden verschillend);
- een bedrag voor boeken en leermiddelen;

- een tegemoetkoming in de kosten van de onderwijsbijdrage;
- een bedrag voor de ziektekostenverzekering;
- een reisvoorziening in de vorm van een ov-studentenkaart.

In onderstaande tabel zijn de normbedragen van de studiefinanciering opgenomen.

Tabel 11.1: Normbedragen WSF 2000 per maand in euro's (peildatum 1 januari)

	2001	2002 e.v.*)
Wo en hbo		
Basisbeurs		
- thuiswonend	66,88	66,88
- uitwonend	205,97	205,97
Maximale aanvullende beurs	211,82	213,94
Rentedragende lening **)	228,60	228,60
Maximaal normbudget	646,39	648,51
Bol		
Basisbeurs		
- thuiswonend	50,40	50,40
- uitwonend	189,49	189,49
Maximale aanvullende beurs	286,36	288,48
Rentedragende lening **)	125,02	125,02
Maximaal normbudget	600,87	602,99
*) prijspeil 2001		
**) bij maximale aanvullende beurs		

De maximale aanvullende beurs wordt verstrekt aan studenten van wie de ouders gezamenlijk een belastbaar inkomen hebben tot circa € 25.412. Bij een hoger inkomen is de aanvullende beurs minder dan het maximum.

11.3 Budgettaire gevolgen

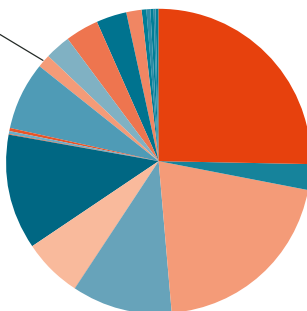
Tabel 11.2: Budgettaire gevolgen studiefinanciering (bedragen x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	2.127.375	1.952.290	1.719.946	1.989.551	2.025.470	2.059.519	2.101.288
Ontvangsten	347.096	341.379	344.328	312.609	325.633	339.110	353.812

12. Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Uitgaven artikel 12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

12. Tegemoetkoming
onderwijsbijdrage
en schoolkosten
€ 334 miljoen

12.1 Algemene beleidsdoelstelling

Schoolgaande kinderen kosten geld. Het budget voor de voorziening tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten wordt zo ingezet dat er geen financiële drempel kan bestaan voor het volgen van onderwijs, zodat de toegankelijkheid van het onderwijs gewaarborgd is.

12.2 Hoofdlijnen van het beleid

Het beleid richt zich op de volgende doelgroepen:

- Ouders van leerlingen tot 18 jaar in het voortgezet onderwijs en de beroepsopleidende leerweg (afgekort TS18-). Voor deze doelgroep is een lesgeldvergoeding en een tegemoetkoming in de schoolkosten beschikbaar, afhankelijk van het inkomen van de ouder(s) en de leeftijd van de kinderen.
- Leerlingen van 18 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs (afgekort VO18+). Alle leerlingen in deze doelgroep hebben recht op een basistoelage. Daarnaast kunnen zij, afhankelijk van het inkomen van de ouder(s), een lesgeldvergoeding en een tegemoetkoming in de schoolkosten ontvangen.
- Leerlingen van 18 jaar en ouder die (deeltijd) voortgezet algemeen volwassenenonderwijs volgen en die geen recht meer hebben op VO18+ én studerende in het hoger onderwijs van 18 jaar en

ouder aan lerarenopleidingen, die geen recht meer hebben op WSF (afgekort TS18+). Afhankelijk van het eigen inkomen ontvangt deze doelgroep een les- of collegegeldvergoeding en een tegemoetkoming in de schoolkosten.

In de volgende tabel worden de tegemoetkomingen per jaar voor het voortgezet onderwijs (vo) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) weergegeven.

De normbedragen worden jaarlijks aangepast aan de hand van de ontwikkeling van de consumentenprijsindex.

Tabel 12.1: Normbedragen TS18- in euro's (in schooljaar 2001/2002)

	vo-onderbouw	vo-bovenbouw	bol	(v)so
Schoolkosten	504,60	572,67	845,39	0
Onderwijsbijdrage	852,20	852,20	852,20	852,20
* het betreft de normbedragen tot een belastbaar inkomen van € 24.950 over het peiljaar 1999				
NB: lesgeldvergoeding wordt uitsluitend toegekend aan lesgeldplichtige studerende				

De toelage voor VO18+ bestaat uit de beide ouderinkomensafhankelijke tegemoetkomingen zoals opgenomen in bovenstaande tabel, aangevuld met een basistoelage (onderstaande tabel). De basistoelage wordt *onafhankelijk* van het ouderlijk inkomen verstrekt aan de scholier zelf en komt in de plaats van de kinderbijslag die ouders voor hun kind ontvangen.

Basistoelage per maand	vo	(v)so
Uitwonenden	197,21	197,21
Thuiswonenden	84,59	84,59

Tabel 12.2: Basistoelage VO18+ in euro's (peildatum 1 januari 2000)

De tegemoetkoming voor TS18+ bestaat ook uit de onderdelen schoolkosten en onderwijsbijdrage. Ook deze tegemoetkoming is afhankelijk van het eigen inkomen van de scholier of student. Verder is de hoogte van de tegemoetkoming in het voortgezet onderwijs afhankelijk van het aantal lesminuten per week.

Tabel 12.3: Normbedragen TS18+ in euro's (in schooljaar 2001/2002)

		vavo	ho
	Lesminuten per week		
Schoolkosten	270-540 min	158,37	Schoolkosten 549,33
	> 540 min	235,06	
Onderwijsbijdrage	270-540 min	174,25	Onderwijsbijdrage 567,23
	> 540 min	261,38	

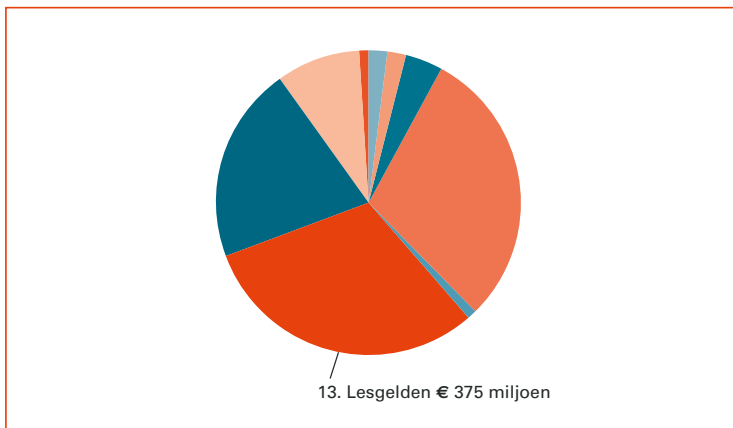
12.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 12.4: Budgettaire gevolgen tegemoetkoming onderwijsbijdragen en schoolkosten (bedragen x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	289.230	310.896	333.888	341.577	348.311	354.271	361.209
Ontvangsten	13.069	12.434	11.934	11.435	10.981	10.482	10.029

13. Lesgelden

Ontvangsten artikel 13 Lesgelden

13.1 Algemene beleidsdoelstelling

Voor het volgen van onderwijs door niet-leerplichtige leerlingen vraagt de overheid een bijdrage in de kosten in de vorm van lesgeld. Tot de doelgroep behoren de ouders en leerlingen van 16 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs en de beroepsopleidende leerweg.

13.2 Hoofdpijnen van het beleid

Het beleid met betrekking tot lesgeld komt vooral tot uitdrukking in de hoogte van het lesgeld. Wettelijk is vastgelegd dat het lesgeld 20% van de personele en materiële kosten per leerling bedraagt in het voortgezet en beroepsonderwijs.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het lesgeld aangegeven.

Tabel 13.1: Lesgeldbedrag in euro's

2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
826,79	852,20	869	887	904	923	941

Vanaf 2002/03: raming

Bij de inning van het lesgeld wordt rekening gehouden met de betalingsmogelijkheden van de lesgeldplichtige. Een deel van de lesgeldplichtigen ontvangt een compensatie via de Wet tegemoetkoming

onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) of de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000).

De komende jaren zal het aantal lesgeldplichtigen stijgen als gevolg van hogere aantallen leerlingen. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de aantallen lesgeldplichtigen aangegeven.

Tabel 13.2: Aantallen lesgeldplichtigen

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bol	252.178	250.807	252.183	255.040	256.596	257.146	258.841
Vo	161.803	162.717	167.898	172.307	173.773	175.388	180.143
(V)so	16.830	17.139	17.215	17.519	17.808	18.167	18.646
Totaal	430.811	430.662	437.295	444.866	448.177	450.701	457.630

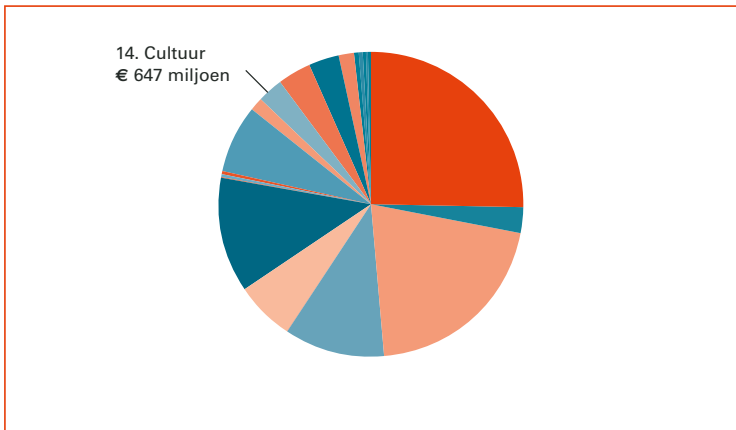
13.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 13.3: Budgettaire gevolgen lesgelden (bedragen x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ontvangsten	356.072	362.388	375.185	389.207	400.733	411.261	425.056

14. Cultuur

Uitgaven artikel 14 Cultuur

14.1 Algemene beleidsdoelstelling

De algemene doelstelling van het cultuurbeleid is het scheppen van voorwaarden voor het instandhouden, beheren, ontwikkelen, sociaal en geografisch spreiden of anderszins verbreiden van cultuuruitingen. Overwegingen van kwaliteit en verscheidenheid zijn hierbij leidend.

14.2 Hoofdpijnen van het beleid

In de Cultuurnota wordt het merendeel van het cultuurbudget voor vier jaar (2001-2004) vastgelegd. Deze nota bevat niet alleen de beleidsvoornemens voor deze periode, maar ook een verslag van de uitvoering in de voorafgaande periode en de belangrijke ontwikkelingen die daarop van invloed zijn geweest. Er is sprake van voortdurende interactie tussen evaluatie en ontwikkeling van cultuurbeleid. Over het te voeren beleid wordt advies gevraagd aan de Raad voor Cultuur. Bij zijn integrale advisering houdt de Raad voor Cultuur rekening met de financiële kaders en de inhoudelijke richtlijnen zoals die door de bewindspersoon zijn gesteld. De bewindspersoon kan afwijken van een advies op grond van bestuurlijke of financiële redenen.

De operationele doelstellingen betreffen:

- Actieplan cultuurbereik
- Kunsten
- Cultureel erfgoed
- Letteren en bibliotheken
- Fondsen

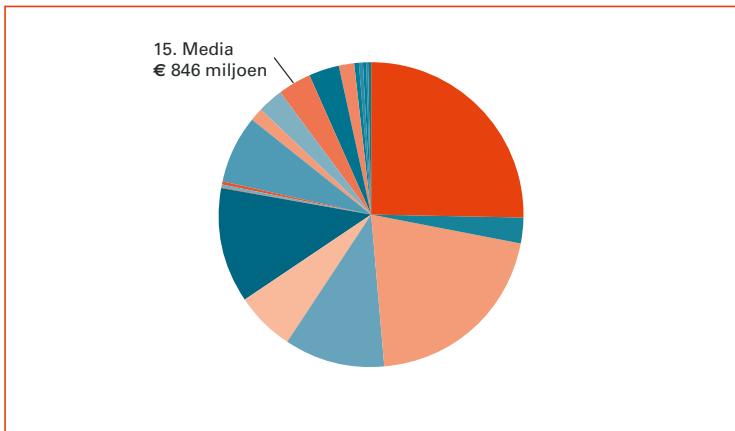
14.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 14.1: Budgettaire gevolgen cultuur (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	592.325	621.564	647.399	650.501	642.189	643.772	643.772
Ontvangsten	2.848	2.034	250	250	250	250	250

15. Media

Uitgaven artikel 15 Media

15.1 Algemene beleidsdoelstelling

Ten aanzien van het mediabeleid heeft de overheid de zorgplicht voor pluriformiteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van informatie. Het regeringsbeleid betreft in de eerste plaats de publieke omroep.

Daarnaast strekt het beleid zich uit tot aanbieders die op de commerciële markt opereren.

De taakopdracht van de publieke omroep strekt zich uit over de gehele publieke omroep in Nederland, dus zowel op landelijk, als op regionaal en lokaal niveau.

De kerntaak van de publieke omroep bestaat uit het aanbieden op open netten (niet achter een decoder) van een gevarieerd, kwalitatief hoogstaand radio- en televisieaanbod, voor alle leeftijds- en bevolkingsgroepen.

De overheidsbemoedening met de pers is afstandelijker dan met de omroep.

Het beleid van de rijksoverheid is erop gericht om de pluriformiteit van de pers (met name de dag- en nieuwsbladen en opinietijdschriften) zoveel mogelijk in stand te houden. Dat is van groot belang voor de informatievoorziening van de burger.

15.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

15.2.1 *Wettelijk kader publieke omroep*

De Mediawet legt aan de publieke omroep programmavoorschriften op waaraan zij dient te voldoen. Het gaat daarbij om programmacategorieën die in de programmering aan bod moeten komen. Voor de meeste onderdelen gelden minimumpercentages. Op basis van voortdurende registratie en categorisering van programma's (door de NOS) toetst het Commissariaat voor de Media of de publieke omroep aan deze voorschriften voldoet.

Ook voor de commerciële omroep gelden programmatische voorschriften die grotendeels voortvloeien uit Europese richtlijnen. Deze voorschriften betreffen in hoofdzaak regels voor reclame en sponsoring.

15.2.2 *Concessiebeleidsplan*

In het door de NOS — het samenwerkings- en coördinatieorgaan van de landelijke publieke omroep — op grond van de Mediawet ingediende concessiebeleidsplan zijn de programmatische en organisatorische voorwaarden opgenomen. Die moeten garanderen dat het landelijke publieke programma-aanbod hoogwaardig, gevarieerd en herkenbaar is, en op substantiële kijk- en luisteraandelen kan blijven rekenen.

15.2.3 *Stimuleringsfonds*

Het Stimuleringsfonds Nederlandse culturele omroepproducties (STIFO) levert een belangrijke bijdrage aan de realisering van het kwalitatief hoogstaande cultureel programma-aanbod. Deze stichting draagt in belangrijke mate bij aan de kosten van de relatief dure televisie- en radioproducties.

15.2.4 *Media en migranten*

Naast de langer lopende instellingssubsidie (uit de Cultuurnota) aan de Stichting Omroep Allochtonen (STOA) en subsidies voor projecten op het terrein van de media en minderheden, draagt de overheid bij aan versterking van migrantentelevisie in de vier grote steden.

15.2.5 *Technologische ontwikkelingen*

De omgeving van de traditionele massamedia wordt steeds meer beïnvloed door technologische ontwikkelingen. De opkomst van internet, digitalisering van de ether, kabel, satelliet en mobiele telefonie zorgen voor uitbreiding van het media-aanbod. Het aanbod raakt zo steeds meer toegesneden op individuele voorkeuren van gebruikers. In de komende jaren zullen de investeringen in deze nieuwe diensten door de landelijke en publieke omroep toenemen.

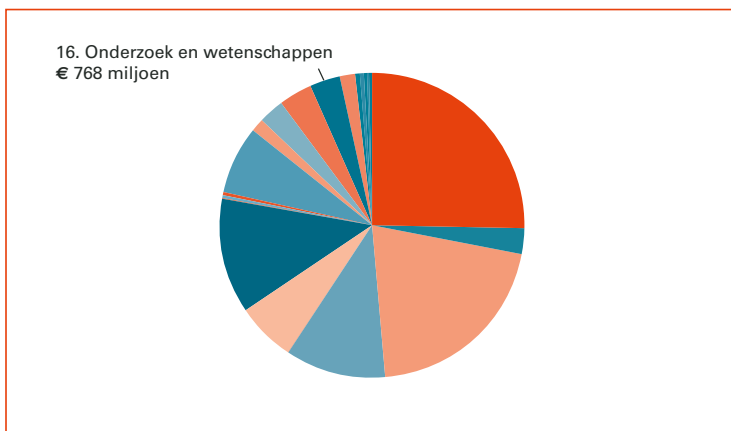
15.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 15.1: Budgettaire gevolgen media (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	830.642	839.213	846.167	856.244	867.870	879.429	889.991
Ontvangsten	243.245	233.515	307.935	242.546	249.125	255.751	261.650

16. Onderzoek en wetenschappen

Uitgaven artikel 16 Onderzoek en wetenschappen

16.1 Algemene beleidsdoelstelling

De minister heeft de zorg voor het scheppen van een onderzoeksklimaat dat uitdaagt tot optimale prestaties: wetenschap van hoog niveau voor welvaart en welzijn. Vanuit deze algemene beleidsdoelstelling is de minister verantwoordelijk voor het goed en doelmatig laten functioneren van het onderzoeksbestel binnen de maatschappij. Dat wil zeggen dat de omvang, het vernieuwend vermogen en de kwaliteit van het Nederlandse onderzoek op peil zijn, en dat de middelen efficiënt worden ingezet.

Het beleidsterrein onderzoek en wetenschappen bestaat uit een dertigtal grotere en kleinere instellingen, ieder met een eigen missie en takenpakket. Het zijn zowel uitvoerende als ondersteunende instellingen op het gebied van onderzoek.

16.2 Enkele hoofdlijnen van het beleid

16.2.1 Een goed functionerend onderzoeksbestel

Een van de hoofdlijnen van het beleid is zorgen voor een goed onderzoeksbestel dat is toegerust voor de uitdagingen van de toekomst. In het Wetenschapsbudget 2000 kiest het kabinet voor nieuwe bestuurlijke verhoudingen, waarin het uitgaat van een zelfregulerend bestel van organisaties die zelf verantwoordelijk zijn, maar zich wel helder verantwoorden over hun beleid en hun besteding van middelen.

16.2.2 Specifieke stimulering

Een tweede hoofdlijn is het scheppen van ruimte voor vernieuwend fundamenteel onderzoek door het creëren van een loopbaan in het onderzoek voor jonge onderzoekers en vrouwen.

Wil het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek op internationaal kwaliteitsniveau blijven, dan is een voldoende instroom van creatieve onderzoekers nodig. Het wetenschapssysteem vergrijsjt. Daarom heeft het Kabinet in het Wetenschapsbudget de vernieuwingsimpuls aangekondigd, die erop gericht is creatieve en kwalitatief goede jonge onderzoekers ruimte te bieden en daarmee voor een carrière in de wetenschap te behouden. Nederland telt in vergelijking met andere landen relatief weinig vrouwelijke onderzoekers, zeker in toposities. De tijdelijke adviescommissie kennisinfrastructuur Genomics (Commissie Wijffels) signaleert belangrijke tekorten in de Nederlandse genomics-kennisinfrastructuur. Het vermogen van het Nederlandse onderzoeksbestel om zijn middelen in de richting van het genomics-onderzoek om te buigen is beperkt geweest. Daarom wordt tenminste tot en met 2006 een inhaalslag gemaakt. Uitgangspunt is dat ook de bijdragen uit de reguliere financiering van de kennisinstellingen en uit andere bronnen (zoals contractonderzoek) de komende jaren eveneens fors zullen toenemen.

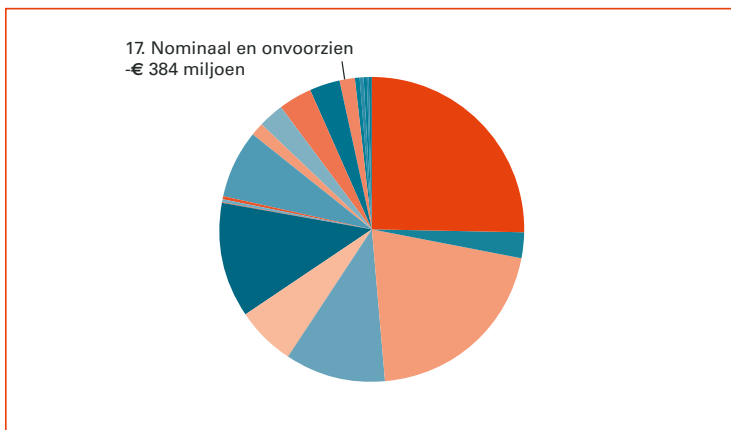
16.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 16.1: Budgettaire gevolgen onderzoek en wetenschappen
(bedragen x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	686.827	754.084	768.444	715.733	709.116	710.789	715.458
Ontvangsten	99.325	99.220	99.019	76.242	76.243	76.244	76.244

17. Nominaal en onvoorzien

Uitgaven artikel 17 Nominaal en onvoorzien

17.1 Algemene doelstelling

Doel van dit artikel is het tijdelijk parkeren van sectoroverschrijdende middelen. Zodra een exacte verdeling over de betrokken beleidsartikelen bekend is, worden de middelen naar de desbetreffende artikelen overgeboekt. Op dit artikel worden dus geen feitelijke uitgaven verantwoord. Het betreft:

- loonbijstelling;
- prijsbijstelling;
- nader te verdelen;
- asielzoekers.

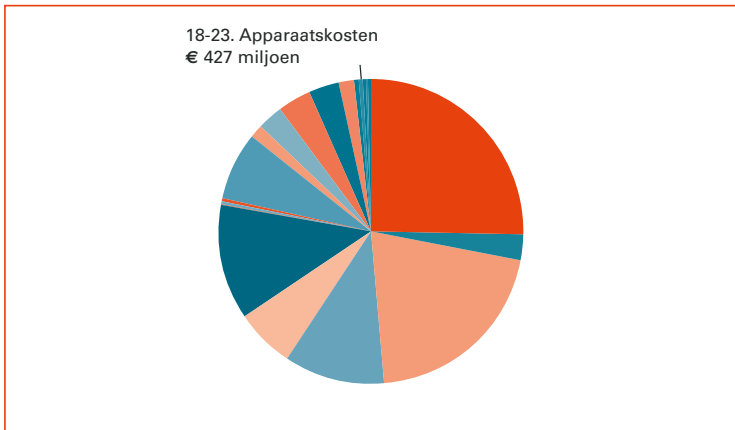
17.2 Budgettaire gevolgen

Tabel 17.1: Budgettaire gevolgen nominaal en onvoorzien (x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Loonbijstelling	0	19.067	-364.971	-453.850	-365.024	-348.503	-323.816
Prijsbijstelling	0	3.165	2.553	2.553	2.553	2.553	2.553
Nader te verdelen	0	-30.760	-21.940	24.749	5.851	-2710	9.774
Asielzoekers	0	0	0	0	0	0	0
Totaal uitgaven	0	-8.528	-384.358	-426.548	-356.620	-348.660	-311.489
Totaal ontvangsten	0	3.165	2.553	2.553	2.553	2.553	2.553

18 Artikelen 18-23: de apparaatskosten

Uitgaven artikelen 18-23 Apparaatskosten

18.1 Algemene doelstelling

Op de artikelen 18 tot en met 23 staan de apparaatskosten van OCenW. Het gaat om het bestuursdepartement, twee inspecties, drie adviesraden en diverse uitvoeringsorganisaties voor onderwijs, cultuur en wetenschappen. Apparaatskosten zijn de kosten voor salarissen, huisvesting, automatisering, opleidingen, voorlichtingscampagnes, wachtgeld en dergelijke.

De algemene doelstelling van de apparaatsuitgaven is het optimaal faciliteren van het beleid met betrekking tot het onderwijs-, cultuur- en wetenschapsveld.

18.2 Hoofdpijnen

Het bestuursdepartement ontwikkelt beleid voor kwaliteit en bekostiging. Bij het bestuursdepartement is een aantal projecten en ontwikkelingen gaande om het functioneren van OCenW en haar personeel te verbeteren. Voorbeelden zijn het cultuurveranderingstraject Sprong, de oprichting van de Directie Strategie Ondersteuning (DSO) en investeringen in jonge medewerkers en opleidingen.

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de scholen, instellingen en universiteiten om zo bij te dragen aan de kwaliteit van het onderwijs. De Inspectie Cultuurbezit houdt toezicht op het beheer van rijkscollecties bij de verzelfstandigde rijksmusea.

De Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur en de Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid adviseren de minister van OCenW over zijn beleidsvoornemens.

De uitvoeringsorganisaties voor onderwijs en wetenschappen zorgen voor een tijdige betaling van de bedragen waarop scholen, instellingen, personeel en leerlingen recht hebben. Een belangrijke ontwikkeling vindt plaats bij de Informatie Beheer Groep: de interne organisatie en de aansturing zullen worden verbeterd.

De uitvoeringsorganisaties cultuur houden zich bezig met dienstverlening aan het museale veld, met beheer en behoud van de Rijksarchieven en van gebouwde en archeologische monumenten.

18.3 Budgettaire gevolgen

Tabel 18.1: Budgettaire gevolgen apparaatskosten (bedragen x € 1.000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Uitgaven	481.092	451.447	427.032	409.478	408.658	402.567	403.514
Ontvangsten	1.446	1.219	1.219	1.219	1.219	1.219	1.219